

DE

WINTERKONING

Nachtzwaluw- en Vleermuis excursie, 13-07-2020

Arend de Jong

Deze nachtzwaluwexcursie was de eerste VWG-excursie na de corona-lockdown. We hadden afgesproken bij de noordelijke PWN-ingang van Bergen aan Zee. Waarvandaan het 2 ½ kilometer lopen of fietsen is naar 't Grootte Ganzeveld van de Schoorlse Duinen. De zonsondergang op 13/7 is om 21.55 uur. Dan moet rond 22.00 uur iedereen daar zijn. De groep bestond uit (totaal) 13 deelnemers. De wandelaars vertrokken een kwartiertje eerder dan de fietsers zodat we allemaal om 22.00 uur bij de goede plek voor de Nachtzwaluwen waren. Onderweg daarheen zingende Zanglijster en geregeld vinken en mezen waargenomen.

Ter plaatse hebben we grote afstanden van elkaar gehouden, en het duurde ruim 20 minuten voordat Remco Oosterlaar, die zo'n 30 meter links van mij stond, een Nachtzwaluw hoorde, links van ons allen. Toen dacht ik nog: dat is logisch, ik sta 30 meter verder van die Nachtzwaluw. Even later meldde Remco een tweede zingende Nachtzwaluw recht voor ons. Tja, ik hoor wéér niets. En als hij dan ook nog een derde meldt, rechts van ons, die door velen enthousiast begroet wordt, dan weet ik dat mijn 'Beter Horen' apparaten me nu even in de steek hebben gelaten. Gelukkig vlogen de Nachtzwaluwen daarna ook op de 3 locaties rond met luid roepend "kiewiet" en vleugel-geklap, even later de ratelzang van dichtbij. Op een gegeven moment 4 stuks boven de hei vliegend, het was een prachtgezicht.

De vleermuizen die we hadden waren, als eerste de Rosse Vleermuis, later ook Dwergvleermuis, daarna Ruige Dwergvleermuis en als laatste de Laatvlieger.

Maar deze avond werd toch het mooist door de Nachtzwaluwen en Remco.

Bedankt dat je mee was.

Excursie Waterberging, Noordermaatweg, 15-08-2020

Petra Eichelsheim

Een excursie, georganiseerd door Marian, Renie en Ronald, excursieleider Hans Stapersma, augustus naar de Waterberging aan de Noordermaatweg. Een wandeling met 8 personen eerst naar de Waterberging, terug via het 'Krengenbos'. Het was warm, bewolkt en heren der wat heïig.

Eindelijk was het zover, onze (vriendin Corine en ik) eerste officiële vogelexcursie! In coronatijd, aangewezen op de eigen omgeving, en in bezit van veel tijd werden wij, zoals zoveel Nederlanders, aangerakt door het, overigens verder onschuldig, vogelvirus.

Vanaf maart vergaapten wij ons aan de leuke vogeltjes in de tuin, lokten Mussen en Mezen met vogelvoer van de vogelbescherming. Dat voer bleek een ware vogelmagneet trouwens, aanrader voor wie houdt van vogels in de tuin. We startten vanaf het niveau Mus/Eend en groeiden naar niveau Merel/Zanglijster in 3 maanden tijd, waar wij al best een beetje trots op zijn. Nou afijn achter de laptop aan de keukentafel dus veel gezien. Tuinvogelen joeg ons verlangen aan naar meer, en in het duingebied hoorden wij heus wel eens het een en ander fluiten, zingen, schreeuwen en twinkeleren. Het tegengif bij alledaagse misère en zorgjes kortom het normale menselijk leed.

Snel kijken wat er in de omgeving te doen is met vogels. Vogelwerkgroep Midden-Kennemerland is de plek voor vogelaars bleek, en wij mochten erbij ook al zijn we jong en onervaren. Op dus naar de parkeerplaats Geversduin op zaterdag 15 augustus. Om 7 uur liepen wij verwachtingsvol, wij hoopten op Lepelaars en Witgatje, vóór onze groepsgenoten uit. Nou ja, beginners natuurlijk. Wij leerden vandaag dat vogelen langzaam gaat, oef, snel aanpassen dus maar. Na 1,5 uur hadden wij 400 m afgelegd, en hadden wij al zo'n 10 soorten gezien. Dat was wel weer heel gaaf. Gaandeweg leerden we dat er wat betreft onze uitrusting verbeterlagen te maken zijn. Wij bleken zo'n 20% te zien, want kijker kwam niet verder dan zo'n 150 m. Maar wij laten ons niet voor één gat vangen en wij bedachten de rest erbij.

De trofee van vandaag is als mijn mooiste, de Bruine Kiekendief, nu ga ik even los, ik wilde hem/haar zo graag zien na het lezen van een reisverslag

van iemand met veel verstand van vogels. En inderdaad, wat een prachtig dier, ik werd op slag heel blij en vergat eenvoudig het uur staren naar een plas in de verte. Verder ja, de Reuzenster die was bijzonder, hij is maar kort in Nederland op doorreis en kwam ons (ja inderdaad een mens maakt zichzelf graag belangrijk blijkt maar weer) onderweg naar het gebied rond de Oostzee even gedag zeggen. De Boerenzwaluw blijft ook een feestje, vlak boven het weiland zagen we tientallen jagend op mugjes ritmisch wiegend wendend om elkaar heen over zacht zomergroen. En dan de trillend dansende vleugels, scherp van tekening waardoor de vleugelpunten de bewegingen sterk accentueren. Over de kleuren heb ik het dan nog niet eens, die zijn gewoon heel erg mooi. Zalfje voor de ziel.

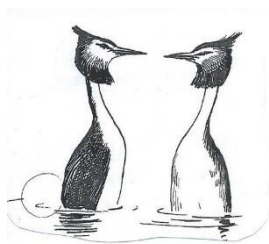
Wat zagen wij nog meer? Zwartkopmeeuw, Witte Kwikstaart, Gele Kwikstaart, Goudplevier, Huiszwaluw, Watersnip, Tjiftjaf, Fitis, Grote Zilverreiger, Blauwe Reiger, Buizerd, Brandgans, Nijlgans, Kempfaan (m en v), Witgatje, Kokmeeuw, Wintertaling, Knobbelzwaan, Tureluur, Oeverloper, Torenvalk, Holenduif, Stormmeeuw, Halsbandparkiet, Winterkoninkje en Groenling.

Wat zagen wij niet? We hadden onder anderen gehoopt op Lepelaar, Bosruiter en Kluut. Die heb ik gemist, niks aan te doen en dat is een feit. Zo blijft er altijd een verlangen dat ons drijft. Een mens kan maar beter een onschuldig doel hebben.

Wij hebben genoten en veel geleerd. Dank aan iedereen die mee was.

Wist je dat.....?, deel 22

Jan Zweeris

Vliegenvangers /Muscicapidae

1. Vliegenvangers kleine zangvogels zijn, die gewoonlijk rechtop en onbeweeglijk op een open uitkijkpost zitten
2. ze vandaaruit plotselinge uitvallen ondernemen op rondvliegende insecten
3. deze prooien meestal in de vlucht worden gevangen
4. ze vaak rukkende bewegingen maken met vleugels en staart

5. Vliegenvangers grote donkere ogen, korte poten en een spitse snavel met brede bases hebben, welke zijn voorzien van borsteltjes
6. ze broeden in open bossen, parken en tuinen en in de winter naar tropisch Afrika trekken
7. de Kleine Vliegenvanger een uitzondering is , die overwintert in Azië.
8. als gevolg van de opwarming door klimaatverandering ze te laat terugkomen in het voorjaar en ze daardoor de insectenpiek missen
9. de geslachten gelijk zijn en de zang weinig voorstelt
10. Vliegenvangers in donkere hoekjes van bomen nestelen en in holen en nestkasten
11. er meestal maar een legsel is met 4 of 5 eieren
12. deze in nestholtes effen blauw zijn en in open nesten blauw/bruin gevlekt
13. het vrouwtje de eieren uitbroedt en de beide ouders de jongen voeden met in de snavel aangevoerde insecten
14. de juvenielen een gevlekt verenkleed hebben
15. in Nederland de Grauwe Vliegenvanger en de Bonte Vliegenvanger algemene broedvogels zijn
16. de Kleine Vliegenvanger vooral een doortrekker is
17. de Grauwe Vliegenvanger een slanke grijsbruine vogel is met licht gestreepte kruin en borst
18. het een snelle en behendige vlieger is, die soms ook bidt
19. ze vaak langdurig stijf op een uitkijkpost zitten
20. ze meestal gebruik maken van verschillende uitkijkposten en van daaruit regelmatig een bliksemsnelle sierlijke jachtvlucht maken
21. ze dan op vliegende insecten jagen en daarna direct weer terug keren op de uitkijkpost
22. Grauwe Vliegenvangers met hun grote ogen ook insecten zien in het donker en bij regen
23. wanneer zij met hun brede snavel naar een insect happen, een klikkend geluid hoorbaar is

Grauwe Vliegenvanger

Foto: Hans Stapersma

24. het algemene broedvogels zijn van oudere loofbossen met open plekken, parken en lommerrijke boerenerven
25. in Nederland de broedparen vooral te vinden zijn in de oostelijke helft
26. de aantallen dalend zijn, net als bij zoveel andere vogels
27. ze wegtrekken naar tropisch Afrika met veel tussenstops, omdat ze weinig vetreserves opbouwen
28. het talrijke doortrekkers zijn, die gevoelig is voor droogte in het overwinteringsgebied
29. Grauwe Vliegenvangers halfholenbroeders zijn, die op verrassende plaatsen hun nest bouwen, zoals in een klomp, in de klimop, zelfs in oude zwaluwnesten, maar ook in open nestkasten
30. de Bonte Vliegenvangers compacte bonte donker/witte vogels zijn met een opvallende witte vleugelstreep

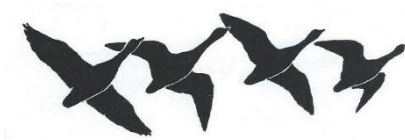
31. ze meer horizontaal zitten dan de Grauwe en met de staart wippen
32. het algemene broedvogels zijn van de hogere zandgronden en algemene doortrekkers
33. de Bonte een echte holenbroeder is, die vooral in gesloten nestkasten broedt
34. met Koolmezen vaak een strijd op leven en dood gevoerd wordt om het bezit van een nestkast
35. vijf procent dan het loodje legt
36. ook polygamie voorkomt
37. het broedsucces lijdt onder mismatch met de insectenpiek, maar ze zich beginnen aan te passen
38. vroeger het begin van de ei-leg half mei was, tegenwoordig begin mei
39. Bonte Vliegenvangers worden niet oud, velen halen de 5 jaar niet.

Bonte Vliegenvanger

Foto: Hans Stapersma

Offers van vogelouders

Vogelouders zien er na het broedseizoen vaak verformfaaid uit; grauw, met piekende plukken veren en kale plekken. Dat is ook geen wonder als je bedenkt dat een Koolmees zo'n 400 keer per dag naar de nestkast vliegt en zich door het vlieggat wurmt met een rups voor een van de bedelende bekjes. Hoe meer jongen, hoe vaker. Minstens 18 dagen zijn ze in touw en dan blijven ze ook nog bijvoeren tot een week of twee nadat de jongen zijn uitgevlogen. Soms volgt er direct een tweede nestperiode.

Een heel ander soort offer brengen duiven. Ze voeden hun jongen namelijk met hun eigen huidcellen. Een paar dagen voor de jonge duiven uit het ei komen, wordt bij de ouders de binnenkant van de krop steeds dikker, komt dan los en vormt een voedzaam mengseltje, "duivenmelk". Dat gebeurt bij het vrouwtje en het mannetje. Daardoor kunnen ze ook in de winter jongen groot krijgen als het te koud is voor rupsen, larven en ander voedsel. De volwassen duiven leven van zaden, pitten, granen en bloemknoppen.

Er ligt een deken van gif over ons land

Uit een onderzoek aan dode Mezenkuijken en Boerenzwaluwen werd een waslijst met sporen van bestrijdingsmiddelen gevonden. Onderzoeker Adriaan Guldmond van het CLM (Centrum voor Landbouw en Milieu) vond het meest schokkend de enorme lijst van stoffen die in de vogels aangetroffen werden. In een dode Mees, uit een nestkast in de buurt van Breda, vond men zelfs 20 verschillende bestrijdingsmiddelen, van insecticiden en schimmelbestrijders, tot onkruidbestrijdingsmiddelen. Net als ook in een eerder onderzoek met Boerenzwaluwen, vond men in verschillende Mezen ook nog DDT terug, een stof die in Nederland al sinds 1973 is verboden. Een opvallende CLM-uitkomst waren de stoffen die werden gevonden uit vlooiemiddelen voor huisdieren. Men vond onder andere potentieel schadelijke hoeveelheden fipronil en imidacloprid in twee monsters van dode jonge Mezen en ook in het materiaal van twee nesten. Het is dus ook zeker niet aan te raden om haren van honden en katten actief aan te bieden als nestmateriaal voor Mezen. Boven alles roept Guldmond zowel particulieren als de landbouw op om actief naar alternatieven te zoeken voor de gifspuit.

Jan Schram gaf nog een ander geval van bodemvergiftiging aan. In koeienstallen bestrijdt men vliegen met Neonicotinoïden m.n. Bayer Quick Bayt Spray, Agila en MS Thiafly met resp. Imidacloprid en Thiamethoxam, inmiddels verboden voor open teelt. Een stal is geen open teelt. Dus verdwijnt het gif met de dode vliegen in de mestkelder, en zo met de drijfmest op en in het land, of via de vergister in de compost

Vroege Pimpelmees succesvol

Pimpelmezen in West-Europa zijn grotendeels standvogels. De meeste exemplaren leven het hele jaar in het zelfde leefgebied. Binnen een gebied zijn er echter Mezen die vroeg broeden of die het wat rustiger aandoen. Onderzoek van het Duitse Max Planck Instituut maakt duidelijk dat het ieder jaar dezelfde individuen zijn die in het voorjaar vroeg beginnen. Pimpelmezen werden uitgerust met een zogeheten PIT-tag. Daarmee kon iedere Mees individueel herkend worden. Alleenstaande mannetjes waren in het algemeen eerder op de broedplek dan de vrouwtjes. Zij wachtten op het vroege vrouwtje van het vorige jaar. Was die liefde er niet binnen een week, dan koos het mannetje een ander vroeg vrouwtje. Ze weten blijkbaar net als de onderzoekers, dat vroege broeders een grotere kans hebben op het succesvol grootbrengen van jongen dan laatkomers. Paartjes die het voorgaande jaar ook al samen waren, arriveerden meestal tegelijkertijd.

Vlotjes redden de Zwarte Stern

Deze zwarte vogels broeden meestal op kunstmatige vlotjes, bij gebrek aan goede moerasplanten. Die vlotjes zijn hun redding geworden. Een natuurlijk nest is tegenwoordig geen vanzelfsprekendheid meer. De geschikte planten voor een nest, zoals Krabbenscheer, Gele Plomp en dat soort planten, zijn sterk in oppervlakte achteruit gegaan, wat vooral te wijten is aan ongunstig waterpeilbeheer. Voor de landbouw wordt bijna overal een laag winterpeil en een hoog zomerpeil aangehouden, wat slecht is voor de ontwikkeling van moerasvegetaties en het aanbod van vissen, insecten en amfibieën. Daarom liggen tegenwoordig de meeste nesten van Zwarte Sterns in Nederland op speciale nestvlotjes. Samen met andere beschermings maatregelen; om de voedselvoorziening in het leefgebied van de Zwarte Sterns te verbeteren- hebben die deze vogels uit het diepste dal getrokken. Hij stond al heel lang op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels. In de jaren 40 bedroeg het aantal broedparen zo'n 15.000, tegen hooguit 1250 rond de eeuwwisseling. Nu zijn dat er weer 1350-1570 broedparen.

Zwarte Stern

Foto: Hans Stapersma

Wulpen in mei 2020

In de zeventiger jaren broedden er veel Wulpen op de heidevelden en in de duinen. Daar zijn ze praktisch verdwenen door de activiteiten van de vos, de toenemende drukte en de aanleg van voet-, fietspaden en andere wegen. Nu is het een schuwe vogel, die vooral te vinden is in het boerenland. Maar ook daar een achteruitgang van 40% tussen 1990-2015. De meeste Wulpen zijn nog te spotten in de provincie Overijssel. Oorzaken? Te weinig jongen groeien groot. De lange periode van 9 weken die er ligt tussen ei en jong. In die broedperiode wordt er ongeveer twee keer gemaaid. 70% van de predatie komt voor rekening van de Vos, vooral van de eieren. Bovendien is dat ook net de vliegperiode van de Bruine Kiekendief en de Buizerd. Door het plaatsen van 10-20 meter in het vierkant met schrikdraad om de nesten, kon men de predatie met 35% verminderen. Een hele klus. Een deel van de Wulpen overwintert in Frankrijk. De eerste 3 jaar blijven de jonge vogels daar. Gelukkig is de jacht op Wulpen daar in het najaar van 2019 verboden. Een klein lichtpuntje aan de donkere hemel van de Wulp.

Gewonde roofvogels revalideren in West Friesland

In Andijk richtte Leon Arends, valkenier en roofvogelkundige, acht jaar geleden samen met natuurgeneeskundig therapeut Nancy Konijn de stichting Wings of Change op. Bijgestaan door een team van vaste medewerkers en vrijwilligers faciliteren ze bedrijfs- en schooluitjes met onder meer workshops en educatieve rondleidingen. Maar het voornaamste doel van de stichting is om mensen met een verstandelijke beperking en andere hulpbehoevenden bij te staan door hen in contact te brengen met vogels. De opvang van roofvogels is relatief nieuw in het takenpakket van Wings of Change, en omvat het redden, behandelen en revalideren van verwonde, verzwakte en verwaarloosde dieren. Aanvankelijk reden Arends en zijn collega's op het groeiende aantal meldingen af met eigen vervoer, maar al na enkele maanden schonk Stichting DierenLot de eerste roofvogelambulance van Nederland. Vorig jaar redde het team 80 dieren van een wisse dood. Een gerenommeerde vogeldierenarts doet de intake. Soms is euthanasie de enige oplossing. Andere vogels verhuizen naar volières waar ze een afzonderlijk revalidatieproces ondergaan. Ernstig verzwakte dieren verblijven de eerste dagen in een klimaatkast, waar ze tot rust komen en minder energie gebruiken. Daarna moeten ze zo snel mogelijk terug naar hun natuurlijke habitat. Gevangenschap levert stress op. Daarom probeert men ze tijdens het hele proces zo min mogelijk te storen.

Nieuwe plannen van Vogelbescherming voor vogels en hun leefgebieden

Vogelbescherming stelt voor intern gebruik meerjarenplannen op. Dit jaar treedt een nieuw plan in werking met een looptijd van 5 jaar. De hoofdstukken van de plannen zijn:

1. Natuurvriendelijke landbouw met daarin o.a. nieuwe verdienmodellen voor melkveehouders.
2. Groot in natte natuur met meer natuurlijke land- en waterovergangen, een herstelde zoet-zoutverbinding tussen de Waddenzee en het IJsselmeer en verdere voortgang met het Rust en Ruimte project.
3. Beschermen langs de hele trekroute met verdere ondersteuning van BirdLife Partners langs de vogel flyways en leefgebieden beschermen
4. Gezonde leefomgeving voor vogel en mens met vergroening en natuur inclusief bouwen en minder gif gebruik
5. Meer aandacht voor bos en heide met de strijd tegen verzuring en kaalkap en het nastreven van duurzaam bos -en heidebeheer. Het plan heeft daarnaast onder meer hoofdstukken over hoe men grote groepen in de samenleving wil motiveren zich in te zetten voor vogels en natuur, over fondswerving, kennis delen en de eigen organisatie.

Zie ook www.vogelbescherming.nl/strategie

Het Duingebied

Op de 7de tropische dag in augustus gingen Klaas Mudde en ik weer op ontdekkingsstocht in onze mooie streek. We begonnen zoals gewoonlijk bij de Waterberging aan de Noordermaatweg. Richting zuiden was het moeilijk om goed te kunnen onderscheiden wat er te zien viel. Het bleef bij Meerkoeten, Eenden, Zwanen en een enkele Kievit en een aantal steltlopers spec. Maar dan de noordkant. Die was dichtbevolkt met allerlei soorten vogels die foerageerden of luerden in en op het water van de brede vaart. Het land had ook lekkere drassige stukken, tot groot genoegen van veel vogels. Dat was goed te zien op het hogere stuk land aan de overkant. Daar liepen alleen maar wat Houtduiven naar voedsel te zoeken. Vooral in en bij het achterste deel van de sloot was het druk. Elf Lepelaars waren daar aan het snavel zwaaien in het water om met hun lange pollepel stekelbaarsjes of andere kleine beestjes van het leven te beroven. Een groepje Stormmeeuwen deed het rustiger aan. Luieren in het gras. Kieviten en enkele Tureluurtjes liepen in de modderige slootkant ook naar wat eetbaars te zoeken. En natuurlijk waren er de nodige Grauwe Ganzen, die het voorzien hadden op lekkere sappige grasworteltjes met aangroeisels. Ze waren wel wat schriks. Af en toe vlogen ze om duistere redenen luidkeels gakkend op. Om dan even later weer terug te fladderen. Dat gold ook voor een groepje Nijlganzen. De Meerkoeten bleven zoeken naar sappige waterplanten en kleine waterbeestjes. We verlieten dit tafereel om naar het duingebied te fietsen. Onderweg zagen we in het weiland twee Buizerds die ruzie maakten om een prooi. Een muis of mol bungelend in de ene snavel verhuisde niet naar de andere. Zo fladderden ze daar rond van paaltje naar de grond. Een Grote Zilverreiger stond een eindje verder toe te kijken.

In het Boetje van onze Kees zat een bekende fotograaf te wachten op een mooi moment voor een foto. Dat lukte nog steeds niet. Er was ook niet veel bijzonders te beleven voor ons. Net als vorige keren Meerkoeten in overvloed, met daar tussen enkele Kuif- en Tafeleenden. Aalscholvers zaten op takken aan de rand van het eilandje te drogen of uit te rusten. Het eiland zelf is dicht gegroeid door de intensieve bemesting uit vroegere nesteltijd van hun voorgangers. Een enkele Aalscholver deed nog wat duikpogingen om een visje te vangen. Daar uitgekeken, fietsten we naar het Weidje van Brassier, een drassig dal met een meertje. Een gebied met een prachtige begroeiing van Duizendgulden Kruid met kleine roze

bloemetjes, heerlijk geurende Watermunt met paars witte bloemhoofdjes, Wolfsklauw met piepkleine bloempjes, wit met een rood randje enz. En aan de overkant van het poeltje een weelde van paarse Kattenstaarten. Terwijl we daarvan stonden te genieten, kwam er een grote zwarte vogel heel statig aanzweven en een zachte landing maken aan de oever van het meertje. Een Zwarte Ooievaar. Hij was al gesignaleerd. En werd ons nu op een presenteerblaadje aangeboden. De vogel bleef rustig staan poseren voor Klaas, die het dier van alle kanten op zijn gemak op de kiek kon zetten. Het bleek een jonge vogel te zijn, die nog niet helemaal op kleur was. Het bruin was nog niet helemaal veranderd in zwart. Er was verder alleen nog maar een Blauwe Reiger te zien, die er verstaend op afstand bij stond.

En verder maar weer. Naar het Doornvlak. Ook daar is een meertje waar niet alleen runderen in bivakkeren, maar ook vogels zijn te vinden. Het enige vogelgeluid dat we daar hoorden kwam van een onzichtbare Roodborst Tapuit. In het water deze keer geen Schotse Hooglander maar een zevental Wilde Eenden en een paartje Krakeenden. Toch peddelde er een vreemde vogel rond. Het leek op een jonge Meerkoet. Nee. Dat was het niet. De snavel was anders en hij dook steeds op futenmanier. Geoorde Futen hadden hier gebroed. Dus, het zou een jonge Geoorde Fuut kunnen zijn. Dat was dus ook weer een mooie waarneming. Later bleek dat inderdaad het geval te zijn. Aan de verste oever was een Grote Zilverreiger druk bezig het verenpak te fatsoeneren. En op de oever waren een drietal Gele Kwikstaarten in de weer om.....? Eind van een mooie vogel/ natuurdag.

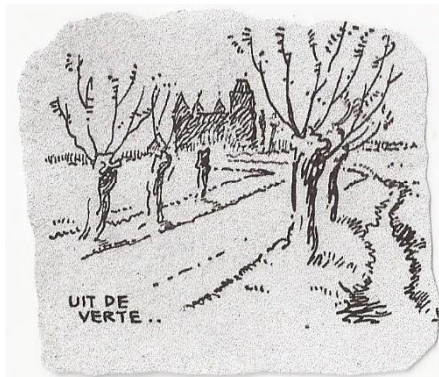
In en om het dorp

Huub Huneker had verheugend nieuws; het paartje Slechtvalken heeft twee jongen grootgebracht op hun locatie in de Laurentius toren. De twee jonge Valken worden sinds half augustus al getraind door de ouders in het vangen van prooien. Zo heeft hij gezien hoe ze jagend boven de Maerelaan achter een Zilvermeeuw aan zaten. Een spectaculair gezicht zo'n razendsnelle achtervolging. Uit de prooi resten bleek wat er zo al op het menu heeft gestaan; Grutto, Groenpootruiter, Visdief, Kievit, Tureluur, om maar wat te noemen.

Minder spectaculair, maar toch wel interessant, waren de waarnemingen in en om mijn dorpstuin. Het aantal Mussen is toegenomen. Een koppeltje van zo'n 14 mussen komt in de tuin voedsel zoeken. In het groepje scharrelen ook een aantal jongen rond. Ik vermoed dat de neststenen in de zijgevel van ons huizenblok daar debet aan zijn. De twee vlak bij mijn huis

vertonen schijtsporen. Alleen heb ik tot nu toe niet gezien of er in- en uitgevlogen wordt. De vaste bezoekers van de voeder tafel verschijnen regelmatig om te kijken of er nog wat te halen valt. Ik strooi onregelmatig. Als er zaad is, verschijnen de Tortelduiven het eerst. Een daarvan beschouwt de voederplek als zijn territorium. Hij gedooft pas anderen als hij genoeg gegeten heeft. Verwanten komen dan eerst aan de beurt. Vreemden of zoiets pas later. De Mussen komen in een groep en foerageren gezamenlijk, zonder onenigheid onderling. Bij voorkeur op de grond en niet op de tafel. In de loop van de dag komen er dan losse gasten. Een eenzame Houtduif of Ekster. Als zeldzame eter een Gaai of een Zilvermeeuw. De Kauwen vormen een aparte groep. Zij hebben de gewoonte om massaal op de voedsel plek af te duiken en de rest te verjagen. Ze zijn wel erg schriks. Als ik mijn gezicht verdoet, verdwijnen ze meteen en komen dan vaak ook niet meer terug, zodat de andere weer terug kunnen komen. Een simpel gebeuren en toch boeiend. Tot nog toe heb ik wel een Halsband Parkiet in de buurt gehad, maar nog niet op de voederplek. Ik weet dat ze vanaf de flatgebouwen gevoerd worden.

Het Marquette Bos

De IJsvogels hebben ook hun best gedaan. Klaas Pelgrim heeft twee broedgevallen waargenomen, waarvan de jongen zijn uitgevlogen. Geen aantallen bekend. In en buiten het bos zwerven 2 Groene Spechten. Waar en of ze broeden is niet bekend. Het vermoeden bestaat in het Molenbos. Ook de roofvogels hebben het goed gedaan. De Haviken hebben 2 jongen voortgebracht. De twee paartjes

Buizerd hebben ieder 2 jongen grootgebracht. Dus voor de andere vogels is het er niet veiliger op geworden. Een Appelvink heeft er ook een bezoek gebracht. De zoogdieren wilden zeker niet onder doen voor de roofvogels. De Boommarters hebben 2 jongen ter wereld gebracht. Er zijn twee Bunzingen gespot. Of deze ook aan voortplanting hebben gedaan is niet bekend. Wordt het ecologisch systeem niet uit balans gebracht deze toevloed aan predatoren? Een IJsvogel werd ook al achtervolgd door een Sperwer bij de Oosterweg.

Een Ransuil bij de IJsvogelwand

Cees Baart

Wat zie ik? Een grote beige bol... Vaag beeld. Verrekijker gepakt en ik kijk naar een schitterende mooie Ransuil! Ik kan mijn ogen haast niet geloven. Deze morgen, 3 april, ga ik wederom vroeg naar mijn kijkhut bij de IJsvogelwand. Ruim twee weken geleden (18 maart 2020) heeft hier een IJsvogelpaar een van de gaten uitgekozen en zijn ze drukdoende om een nestgang te graven. Intussen hebben de eerste paringen plaatsgevonden, komen zowel man als vrouw voorwaarts de nestgang uit. Dit betekent dat de nestholte klaar is; de IJsvogels kunnen nu namelijk 'keren' in de nestruimte en met de snavel naar voren het nest verlaten. Ditzelfde 'keren' gaat hen niet lukken als over zo'n week of vier flinke grote jongen in het nest zitten.

IJsvogels

Foto: Cees Baart

In de kijkhut volg ik iedere morgen het tafereel van het om beurten graven, de visoverdracht door pa aan moe IJsvogel, het zich afspelen door veelvuldig te plonzen, enz. En dan vanmorgen dit!! Een Ransuil. Hij (?) zit heerlijk in het zonnetje op de stok boven op de IJsvogelwand. Te chillen zoals dit tegenwoordig wel genoemd wordt. Alsof deze uil zeggen wil: "Wie doet me wat? Ik kan hier in het ochtendzonnetje niet beter zitten".

Ransuil

Foto: Cees Baart

Ondertussen is mevrouw IJsvogel op de stok tegenover de IJsvogelwand gaan zitten. Eigenlijk zie ik aan haar, dat ze haar nest in wil gaan. Althans ik verplaats me in de IJsvogel en beeld me dit in. Ik vermoed, dat zij denkt: "Wat moet die grote Ransuil zo vlak boven mijn nestingang? Ik weet niet zeker of deze daar blijft zitten als ik mijn nest in ga... Dus kan ik het beter afwachten en de uil in de gaten houden".

Via 'Whatsapp' laat ik Ria weten wat zich op dit moment bij de IJsvogelwand afspeelt en vraag haar te komen kijken. Niet lang daarna komt zij zachtjes, sluipend aan. Ook zij weet niet wat ze ziet! Na zo'n half uur - drie kwartier, gaan we ons afvragen of deze chillende Ransuil überhaupt nog van plan is een keer te vertrekken. Zo niet dan kunnen de IJsvogels met hun klus ook niet verder. Er ontstaat zo waar een dilemma.

Uiteindelijk besluiten we, nadat moeder IJsvogel is weggevlogen, dat Ria rustig naar buiten loopt en zich aan de Ransuil laat zien. Zo gezegd, zo gedaan. Zelf blijf ik in de kijkhut zitten om de reactie van de Ransuil te filmen. Als ik Ria zachtjes tegen de Ransuil hoor praten, zie ik hem zich waaks oprichten. Kort hierna vliegt hij met kalme vleugelslagen weg. Wanneer Ria terug is in de kijkhut, moeten we beiden bijkomen van alles wat we net gezien hebben. Alsof we zelf in deze film zaten. Maar veel tijd hiervoor krijgen we niet. De Ransuil is immers weg en de kust is veilig. Het is onbegrijpelijk hoe snel de IJsvogels dit door hebben. In no-time is moeder IJsvogel alweer op de tak voor de IJsvogelwand gearriveerd. Ze piept – roept. Niet lang hierna kom pa IJsvogel met een visje voor haar. Heel voorzichtig 'schuift' hij op de tak naar haar toe en zij pakt het visje uit zijn snavel. Let wel, de kop van het visje is naar haar snavel gericht. Zo kan ze deze meteen opeten! Later worden de jongen ook op deze wijze gevoerd.

IJsvogels

Foto: Cees Baart

Hierna vliegt pa IJsvogel weg en gaat moe IJsvogel de nestgang in. Ik schat in, dat zij sinds enkele dagen met de ei- leg bezig is. Haar drang om

het nest in te gaan is groot en bovendien blijft ze hier veel langer in. Wij hebben in ieder geval gezien, dat de IJsvogels hun plek weer ingenomen hebben. En het gekke is, dat het er hierna uitziet alsof er niets gebeurd is.

Correctie: cameraval bij sperwernest

Jos Vroege

Bij het artikel 'Cameraval bij Sperwernest in de duinen bij Castricum, 2019, Deel 1: Driehoek' van Jos Vroege & Henk Levering [De Winterkoning 55(3), 17-21] zijn in de gedrukte versie slechts twee van de vier foto's afgedrukt. Het onderschrift bij de tweede foto klopt bovendien niet. Daarop staat niet de 'Havikman (2kj) op het sperwernest in de Driehoek, 28 mei 2019', maar de tweede kalenderjaar Sperwer die op 26 mei 2019 de nestkom inspecteert. In de digitale versie van De Winterkoning zijn wél alle vier de foto's afgedrukt en zijn de juiste onderschriften gebruikt.

Aalscholver: prooi van Havik in de duinen bij Castricum?

Jos Vroege

Op 9 januari 2016 bracht ik samen met Henk Levering een bezoek aan het zuidelijk deel van het Commissarisveld - een voor het publiek afgesloten bosgebied tussen het Vogelduin en Camping Bakkum - om aan het begin van het nieuwe seizoen oude roofvogelnesten te controleren. Het nest waarop in 2012 door een Havik en in 2014 door een Buizerd werd gebroed bleek nog te bestaan, al was het wat vervallen. Ten noorden van dit nest hoorden we twee Buizerds. Op een omgevallen boomstam vonden we de restanten van een Houtduif, geslagen door een Havik (foto 1).

Op 4 april 2020 was ik alleen in het Commissarisveld. Ik bezocht het haviksnest dat in 2016 werd gebouwd en waarop ook in 2018 en 2019 met succes werd gebroed. In het deel van het bos waar Marco Pala en ik op 14 maart twee Buizerds hoorden alarmeren - en dat toen als gevolg van de overvloedige regenval niet toegankelijk was - ging ik op zoek naar een nieuw buizerdnest. Op de kluit van een omgevallen boom vond ik de restanten van een Aalscholver. Geslagen door een Havik (foto 2 en 3)?

Het is moeilijk voorstelbaar: een Aalscholver gedood door een Havik. Een Aalscholver weegt gemiddeld 2000 (vrouwje) of 2500 (mannelijke) gram, een Havik gemiddeld 700 (mannelijke) of 1200 (vrouwje) gram (Bijlsma,

1993; Veldkamp, 2008). Toch vond Veldkamp in 2007 in de aalscholverkolonie van Wanneperveen zes Aalscholvers die waarschijnlijk door een havik-vrouwetje waren gedood. Ook zag hij hoe een Havik zich op een vliegende Aalscholver stortte: “Die vogel liet zich onmiddellijk in het trekgat, waarboven hij vloog, vallen en dook daarop onder waarop de Havik moest loslaten.”

Vanaf 2000 broeden Aalscholvers in het infiltratiegebied in de duinen bij Castricum. Op het in 1999 gecreëerde eiland in het Hoefijzermeer waren er dat eerste jaar 13 broedparen (Klemann & Veenstra, 2001). In 2006 broedden in de omgeving van het Hoefijzermeer 171 paar Aalscholvers. In 2012 waren er 675 broedparen - niet alleen in de omgeving van het Hoefijzermeer, maar ook meer naar het noorden (Veenstra e.a., 2012). Inmiddels broeden Aalscholvers ook in de bomen aan de noordzijde van Infiltratiegebied Castricum: binnen een kilometer van het haviksnest in Commissarisveld-Zuid (noot 1).

Houtduif, geslagen door Havik. Commissarisveld-Zuid, 9-01-2016.

Foto 1: Jos Vroege

Vanaf november 2018 is het Noordhollands Duinreservaat uitgebreid met een deel van landgoed Duin en Bosch (Anonymus, 2018). Een ander deel is in gebruik bij Parnassia Groep - een GGZ-instelling. Tegenover het Administratiegebouw van het oude Provinciaal Ziekenhuis is een vijver. Op de rand van die vijver werd in april 2020 eerst de kop van een Aalscholver en op 21 april vervolgens een complete Aalscholver in prachtkleed gevonden. De vogel lag onder een struik, met het achterlijf in het water. Ik tipte Guido Keijl: misschien iets voor de collectie van Naturalis? Guido had pas de volgende morgen tijd om ter plekke te gaan kijken. Toen was de vogel verdwenen.

Aalscholver. Geslagen door een Havik? Commissarisveld-Zuid, 4-4-2020.
Foto 2: Jos Vroege

Aalscholver. Geslagen door een Havik? Commissarisveld-Zuid, 4-4-2020.
Foto 3: Jos Vroege

Achteraf gezien is het jammer dat ik deze Aalscholver niet beter heb onderzocht, want: wat was de doodsoorzaak? Waarschijnlijk was het een Vos die de vogel heeft verorberd. Dat deze Aalscholver in prachtkleed door een Vos werd gedood, is onwaarschijnlijk: die zou er in dat geval niet 'museumwaardig' hebben uitgezien. Dat de vogel is aangevallen door een vrouwtje Havik, in de vijver wist te ontsnappen, maar die aanval uiteindelijk toch met de dood heeft moeten bekopen, lijkt plausibeler - buizerdjongen die door een Havik op het nest zijn geslagen blijken bij nader inspectie ook vaak ernstiger verwond dan aanvankelijk gedacht (foto 4). Ik heb op Duin en Bosch bij herhaling Aalscholvers op het hek of in een struik aan de rand van de vijver zien zitten, al dan niet met de vleugels gespreid om het verenkled te drogen. In een dergelijke positie is een Aalscholver bij een aanval door een Havik waarschijnlijk heel kwetsbaar.

In de afgelopen twintig jaar waren in het bos in de omgeving van Infiltratiegebied Castricum vijf havik-territoria. Jaarlijks waren er 2-4 succesvolle broedgevallen (Vroege, 2020). Het nest in het zuidwestelijk territorium waarop in 2000-2002 en 2007 met succes is gebroed, bevond

zich op minder dan 300 meter van het eiland in het Hoefijzermeer. Voor de Aalscholvers vormde dat kennelijk geen beletsel om zich in 2000 daar te vestigen.

Jonge Buizerd, geslagen door een Havik. Omgeving Limietlaan, 13-06-2015
Foto 4: Jos Vroege

Haviken eten vooral vogels. Soms staan ook zoogdieren op het menu. Prooien wegen meestal tussen de 40 en 640 gram: “Duiven, lijsters, kraaiachtigen, spreeuwen en konijnen vormen de hoofdmoot” (Bijlsma, 1993). Bij een schaarste aan middelgrote vogels als duiven is sprake van een verhoogde predatiedruk op kleinere prooien en andere roofvogels (Rutz & Bijlsma, 2006). De Haviken in het Noordhollands Duinreservaat hebben misschien een nieuwe, bijna onuitputtelijke voedselbron ontdekt: Aalscholvers. Zou een afname van het Konijn in het Vogelduin hiertoe de aanzet hebben gegeven (noot 2)? Of zijn het Houtduiven of Postduiven die in het duingebied in aantal zijn afgenomen en de Havik zo op het spoor van de Aalscholver hebben gezet (noot 3)?

Dank

Met dank aan Marien Brakenhoff en Peter Castricum voor de informatie over de dode Aalscholwers op Duin en Bosch, en aan Wouter Bol, Henk Levering, Guido Keijl en Hans Schekkerman voor de informatie over Aalscholwers, Houtduiven en Konijnen in het Noordhollands Duinreservaat én voor hun commentaar op een eerdere versie van dit artikel.

Literatuur

- Anonymus (2018, 7 november). PWN nieuwe eigenaar deel terrein Duin en Bosch. *Nieuwsblad voor Castricum*.
- Bijlsma, R.G. (1993). *Ecologische atlas van de Nederlandse roofvogels*. Haarlem: Schuyt & Co.
- Bijlsma, R. (2012). *Mijn roofvogels*. Amsterdam: Atlas.
- Bijlsma, R.G., & Geneijgen, P. van (2018). Het voedsel van Nederlandse Slechtvalken *Falco peregrinus*, met bijzondere aandacht voor de postduif *Columba livia*. *De Takkeling*, 26, 254-276.
- Klemann, M., & Veenstra, B. (2001). *Broedvogels van het Noordhollands Duinreservaat in 2000*. Beek-Ubbergen: SOVON.
- Oosten, H. van (2018). *De tapuit*. Amsterdam: Atlas Contact.
- Rutz, C., & Bijlsma, R.G. (2006). Food-limitation in a generalist predator. *Proceedings of The Royal Society B*, 273, 2069-2076.
- Veenstra, B., Dillerop, R., & Modderman, R. (2012). *Broedvogels van het Noordhollands Duinreservaat-zuid in 2012*. Doorwerth: Eco-on-site.
- Veenstra, B., Dillerop, R., & Modderman, R. (2013). *Broedvogels van het Noordhollands Duinreservaat-midden in 2013*. Doorwerth: Eco-on-site.
- Veldkamp, R. (2008). Aalscholwers *Phalacrocorax carbo* en andere grote vogels als prooi voor Haviken *Accipiter gentilis* in De Wieden. *De Takkeling*, 16, 85-91.
- Vroege, J. (2019). Roofvogels en Boommarters, Castricum 2017-2018. *De Winterkoning*, 54(2), 25-28.
- Vroege, J. (2020). Broedgevallen van Havik, duinen Castricum 2000-2019. *De Winterkoning*, 55(1), 32-37.
- Zonneveld, T. (2020). 'We missen de vlijtige en nuttige grazer'. PWN onderzoekt oorzaken sterke afname konijnenstand. *Landschap Noord-Holland*, 47(2), 27-29.

Noten

1. Hans Schekkerman telt al jaren het aantal broedparen van de Aalscholwer in Infiltratiegebied Castricum. Hij doet dat op afstand: onder de nestbomen komt hij niet. Veldkamp (2008) verzamelde voor zijn onderzoek braakballen van Aalscholwers. Hij kwam daarbij wél in de broedkolonie. Daar vond hij de dode Aalscholwers.

2. In het Noordhollands Duinreservaat is het Konijn een zeldzame verschijning geworden (Zonneveld, 2020). In het Vogelduin waren in de periode dat Van Oosten (2018) daar onderzoek deed naar de Tapuit (2007-2016) nog Konijnen te vinden. In 2010-2019 waren in het bos in het noordwesten van ons onderzoeksgebied (Commissarisveld, Camping Bakkum, Glopstukken, Lepstukken) respectievelijk: 2, 3, 3, 2, 3, 3, 3, 1, 2 en 2 succesvolle broedgevallen van de Buizerd. Daarin is sprake van een dalende trend. Dat zou, behalve met de aanwezigheid van de Boommarter (Vroege, 2019), te maken kunnen hebben met een afname van het Konijn in het Vogelduin.

3. Houtduiven wegen ongeveer 500 gram - voor havik-vrouwtjes een ideale prooi. In het zuidelijk deel van het Noordhollands Duinreservaat (NHD) is tussen 2012 en 2018 het aantal territoria afgenomen: van 97 naar 52. In het midden van het NHD is tussen 2013 en 2019 juist sprake van een toename: van 99 naar 116. Opvallend daarbij is het grote aantal territoria in de omgeving van Camping Bakkum (Veenstra e.a., 2012, 2013; Schekkerman, pers. med.). Postduiven wegen 400-500 gram en bij terugkeer van een buitenlandse vlucht 300-400 gram - het ideale prooigewicht voor een havik-mannetje (Bijlsma, 2012). Het aantal duivenmelkers neemt in Nederland echter gestaag af - in de periode 2000-2014 met 2,9% per jaar - en het aantal postduiven daarmee ook (Bijlsma & Van Geneijgen, 2018).

Baltsvlucht van vrouwtje Langsnavelwouw in de zuidelijke Rio Grande Vallei, Texas

Jos Vroege

Op 15 februari 2020 beklom ik, 's ochtends vóór half acht, de uitkijktoren in het Santa Ana National Wildlife Refuge in Texas in een poging een glimp op te vangen van een van de zeldzaamste broedvogels van de Verenigde Staten: de Langsnavelwouw *Chondrohierax uncinatus* (Sibley, 2014). De Langsnavelwouw is een broedvogel van (sub)tropisch Midden- en Zuid-Amerika die langs de Rio Grande - de grensrivier tussen de Verenigde Staten en Mexico - de noordgrens van het verspreidingsgebied bereikt (Ferguson-Lees & Christie, 2001). In 1964 werd in het Santa Ana National Wildlife Refuge voor het eerst een broedpaar ontdekt, in 1975-1976 werd voor het eerst met succes gebroed. Sindsdien worden, in zomer en winter, op verschillende plaatsen in de zuidelijke Rio Grande Vallei regelmatig Langsnavelwouwen gezien. Ook zijn bij herhaling broedgevallen vastgesteld (Whitacre & Vásquez, 2012).

Vrouwtje Langsnavelwouw, Santa Ana National Wildlife Refuge (Texas), 15-02-20.
Foto: Jos Vroege

De Langsnavelwouw is een voedselspecialist: boom- en landslakken vormen de belangrijkste voedselbron. Net als de Slakkenwouw *Rostrhamus sociabilis* en Slanksnavelwouw *Helicolestes hamatus* - andere neotropische slakkeneters - beschikt de vogel over een haakvormige snavel. De grootte van de snavel varieert: er worden twee typen onderscheiden (Restall e.a., 2006). Vogels met een grote snavel zijn gespecialiseerd in het eten van grotere slakken. De Langsnavelwouw is een wat slome, geheimzinnige roofvogel die zich meestal in het bos verborgen houdt, maar soms ook zwevend daarboven te bewonderen valt. Het verenkleed vertoont overeenkomsten met die van grotere en snellere roofvogels. Net als bij Wespendienven in Europa/Afrika en Azië is hier mogelijk sprake van mimicry: de zwakken hebben zich in de loop van de evolutie beschermd door het verenkleed van de sterken na te bootsen (Ferguson-Lees & Christie, 2005; Restall e.a., 2006; Vroege, 2016).

Vanaf de uitkijktoren in het Santa Ana National Wildlife Refuge werd door een van de Amerikaanse vogelaars al snel een vrouwtje Langsnavelwouw

ontdekt: zij zat in een boomtop in de zon. Dat was op grote afstand: een telescoop was nodig om haar goed te kunnen zien. Op het moment dat ik de vogel in beeld zette, verdween zij in glijvlucht in het bos. De brede, peddelvormige vleugels waren daarbij duidelijk waarneembaar. Nog een uur bleven mijn reisgenoten en ik op de uitkijktoren, samen met de Amerikanen. Alle roofvogels werden bekeken, hoe groot de afstand ook was. De Langsnavelwouw liet zich echter niet meer zien.

Wandelend door het National Wildlife Refuge vloog om tien over negen plotseling een vrouwtje Langsnavelwouw boven het bos (foto 1). Haar en een mannetje Langsnavelwouw hebben we vervolgens een half uur zien cirkelen. Beide vogels hadden een kleinere snavel dan het mannetje Langsnavelwouw dat ik eerder zag in Suriname (Vroege, 2017). Het meest opvallend was de baltsvlucht die door het vrouwtje bij herhaling werd vertoond (foto 2). Daarbij was sprake van een aantal diepe vleugelslagen onder het lijf - niet daarboven, zoals bij de Wespendif. Van een golvende vlucht, zoals bij de Wespendif, was geen sprake. Tussen de diepe vleugelslagen in hield zij haar vleugels steeds kort in een V-vorm boven het lichaam.

Baltsvlucht vrouw Langsnavelwouw, Santa Ana National Wildlife Refuge (Texas),
15-02-2020
Foto: Jos Vroege

In 'Raptors of the World' schrijven Ferguson-Lees & Christie (2001) dat Langsnavelwouwen soms hoog boven hun gebied zweven, maar meestal laag boven het bos cirkelen - ook samen - en dat slechts kortdurend. Andere vormen van baltsvlucht waren deze auteurs niet bekend. Inmiddels is duidelijk dat Langsnavelwouwen, net als andere roofvogels, tijdens de vlucht naar elkaar kunnen duiken en frequent kunnen roepen. Het door ons waargenomen gedrag - "several very deep, slow wing beats, in the midst of other flight" - is door Brush eerder gerapporteerd. Hij zag dit tweemaal bij een mannetje Langsnavelwouw, eenmaal in aanwezigheid van vrouwtjes (Whitacre & Vásquez, 2012). Of dit gedrag eerder bij vrouwtjes in beschreven, is mij onbekend. Zowel door Brush als door Whitacre & Vásquez werden Langsnavelwouwen die boven hun gebied zweven het meest tussen 08:30 - 10:30 uur gezien. Voor het waarnemen van rond-cirkelende Langsnavelwouwen hebben wij de uitkijktoren in het Santa Ana National Wildlife Refuge dus te vroeg verlaten.

Dank

Met dank aan Rob Bijlsma en Henk Levering voor hun commentaar op een eerdere versie van dit artikel.

Literatuur

- Ferguson-Lees, J., & Christie, D.A. (2001). *Raptors of the world*. Boston: Houghton Mifflin.
- Ferguson-Lees, J., & Christie, D.A. (2005). *Raptors of the world. A field guide*. London: Christopher Helm.
- Restall, R., Rodner, C., & Lentino, M. (2006). *Birds of Northern South America. An identification guide. Volume 1: Species accounts*. London: Christopher Helm.
- Sibley, D. (2014). *The North American bird guide* (2nd ed.). London: Bloomsbury.
- Vroege, J. (2016). Overlevingsstrategieën bij de Wespendif en de invloed daarvan op het aantal broedgevallen in de zes deelgebieden van het Noord-Kennemerlands Duin. *De Winterkoning*, 51(1), 14-21.
- Vroege, J. (2017). Roofvogels van Suriname. *De Winterkoning*, 52(1), 24-29.
- Whitacre, D.F., & Vásquez, M.A. (2012). Hook-billed Kite. In: Whitacre, D.F. (Ed.), *Neotropical birds of prey. Biology and ecology of a forest raptor community* (pp. 48-59). Ithaca: Comstock.

Jongerenrubriek

Micha de Heus en Hans Kuperus

Daan Sloog wint eerste wisseltrofee voor de beste jeugdverslaggever van het seizoen (2019/2020)!

Op zaterdag 22 augustus ontving Daan Sloog in dorpshuis de Kern de allereerste wisseltrofee voor de beste jeugdverslaggever van het seizoen (2019-2020) uit handen van Vogelwerkgroep voorzitter Hans Stapersma. De wisseltrofee is een mooie grote (en zware) bosuilenkast, speciaal voor deze gelegenheid gemaakt door Jan Baart. Het juryrapport schrijft: "Wat snelheid van aanleveren betreft is Daan niet te verslaan, zelfs de late bosuilenexcursie werd dezelfde avond nog door hem verzorgd en om 23.00 uur ingeleverd. Daan's verslagen zijn goed te lezen en gaan niet alleen over vogels maar ook over de andere deelnemers. Er zijn ook soms foto's toegevoegd. Als we beoordelen volgens de afgesproken richtlijnen dan denken we dat Daan een 10 verdient!" Kortom, een terechte winnaar! En daarmee ook meteen een uitdaging voor allen voor seizoen 2020-2021!

Excursieprogramma jongeren seizoen 2020-2021

De afgelopen tijd hebben we door de corona-crisis onze excursies voor de jongeren moeten afblazen. Maar de vogels zijn er nog steeds en we gaan in het nieuwe seizoen september 2020- juni 2021 weer heel mooie excursies doen om de vogels te ontdekken.

Houd de mailbox in de gaten want voor elke excursie krijgen de jeugdleden een uitnodiging met de verdere gegevens zoals tijd en plaats. We hebben verrekijkers te leen en zelfs een telescoop om de vogels nog beter te kunnen zien. Dus kom vooral en doe mee! En wie weet maak jij het mooiste excursieverslag en win jij de wisseltrofee beste jeugdverslaggever van het seizoen!

zondag 6 september 2020

Waterberging Noorderveld

Dan gaan we op de fiets naar de Waterberging Noorderveld bij Heemskerk. Dat is een nat gebied waar vogels voedsel vinden voordat ze verder trekken naar zuidelijker streken. Als je het 'groene boekje' "Goede vogelgebieden in en rond het werkgebied van Vogelwerkgroep Midden-Kennemerland" erbij pakt, kun je erover lezen in hoofdstuk 13. We kunnen steltlopers, weidevogels en verschillende soorten watervogels te zien. Enkele soorten die we hopen te zien zijn Goudplevier, Kemphaan en Watersnip.

En welke vogels zitten er nu? Je vindt het op

<https://waarneming.nl/locations/109017/observations/>

zondag 4 oktober en zondag 8 november 2020

vogeltrek Noord Hollands Duinreservaat

Veel vogels verruilen in de herfst hun broedgebieden voor warmere oorden en trekken naar het zuiden, vaak naar Zuid-Europa of zelfs naar Afrika. Van die vogels trekken er vele langs de kust en komen zo ook langs Castricum (aan Zee). We gaan samen kijken om welke en hoeveel vogels dit gaat en hoe we deze kunnen tellen. Op de terugweg brengen we misschien ook nog een bezoek aan het Hoefijzermeer. Wanneer je alvast wilt zien wat er misschien aan vogeltrek is dan kun je de dagen ervoor kijken op:

<https://www.trektellen.nl/count/view/1066/20200816>

zondag 13 december 2020

Uilenballen pluizen

Hiervoor hebben we braakballen van de kerkuil, de bosuil en de ransuil verzameld. We zijn vast net zo benieuwd als jullie wat deze uilen allemaal

gegeten hebben en ....wat we ervan terug kunnen vinden in hun braakballen.

vrijdag 8 januari 2021

Bosuilen excursie

Samen met Arend de Jong gaan we op pad. Arend telt al jaren de Bosuilen in het Duingebied en hij doet dit op een bijzondere manier. Hij kan namelijk de roep van zowel vrouw als man Bosuil nadoen. En als hij dit doet dan roepen de Bosuilen terug en dat is reuze spannend. Soms komt een nieuwsgierige Bosuil zo dichtbij, dat jullie deze in Arend zijn schijnsel van de zaklamp kunnen zien.

zondag 7 februari 2021

Nestkasten timmeren

In de werkplaats van Jan Baart in Egmond Binnen gaan we nestkasten maken. We hebben bouwtekeningen voor verschillende soorten nestkasten en voedertafels. Ook zorgen wij voor gereedschap en materialen. Wat ga je maken: een nestkast voor een koolmees, een roosborst of ...?

zondag 7 maart 2021

Fort bij Krommeniedijk

De weilanden rondom Fort bij Krommeniedijk zijn afgelopen weken door Landschap Noord-Holland langzaam onder water gezet. En dat laagje water op de weilanden trekt heel veel vogels. Binnenkort komen de eerste grutto's aan in Nederland om hier te gaan broeden. Maar na een lange vlucht vanuit Afrika heeft de grutto vooral honger. Zij komen naar de weilanden rondom Fort bij Krommeniedijk om hun buikje rond te eten. Want door langzaam de weilanden onder water te zetten, komt het voedsel voor de grutto makkelijk naar boven en is het 'tafeltje dekje' voor de grutto. En met hun pootjes in het water voelen ze zich ook veilig. Niet alleen de grutto maar ook andere steltlopers en eenden komen hierop af. Zij verzamelen zich met vele honderden, soms wel duizenden rondom Fort Krommeniedijk. Vanaf de Lagendijk hebben we een goed zicht op al die vogels. En met een beetje geluk schuift een slechtvalk of een andere roofvogel aan...

zondag 11 april 2021

Wei van Brasser, Doornvlak NHD

Het is weer lente en dat merk je! De vogels die in het warmere zuiden hebben overwinterd komen nu weer terug in Nederland om hier te broeden en hun kuikens groot te brengen. In het bos en duin hoor en zie je steeds meer vogels verschijnen zoals Tjiftjaf, Fitis, Braamsluiper en Zwartkop. En

wij gaan die vogels proberen te spotten. De Wei van Brasser is een gebied met een duinmeertje, midden in het Noord-Hollands Duinreservaat. Daar gaan we op zoek naar onder andere de Geoorde fuut, een heel mooie en bijzondere fuut met rode ogen. We gaan ook naar het Doornvlak, met een vogelhut en uitzicht op duinmeertje. Kans op mooie en bijzondere vogels!

Tijdens de excursie gaan we ook aandacht besteden aan de waarnemingen die we doen. We laten zien hoe je waarnemingen van vogels (of andere dieren en planten) kan invullen in een app op een mobiele telefoon. En we kijken welke waarnemingen er al zijn geweest in het gebied dat we gaan bezoeken. Zo kan je veel meer vogels ontdekken. En door je waarnemingen in te vullen, help je mee om meer te weten te komen over welke vogels in een bepaald gebied voorkomen. Kijk op <https://waarneming.nl> en doe mee!

zondag 16 mei 2021

Weidevogels Castricumerpolder, Grote Ven (Plasjes N203)

We gaan met de fiets op pad om op zoek te gaan naar weidevogels. In de polders langs de N203 zijn wat plasjes waar het heel goed vogelen is. Je kan Grutto's van heel dichtbij zien, en de Kieviten buitelen om je heen. Misschien zien we ook wel een paar roofvogels die ook wel zinnen hebben in een vogeltje...

zondag 13 juni 2021

Boeren- en huiszwaluwen, Bleumerweg Castricum

Deze zwaluwsoorten zijn na hun overwintering in zuidelijk Afrika weer terug in ons land om te broeden.

De boerenzwaluw is een echte boerenlandvogel, een luchtacrobaat van het boerenland. De nesten worden bij voorkeur gemaakt in boerenschuren, loodsen en dergelijke waar ze in en uit kunnen vliegen. Van april tot oktober verblijven zij in Nederland, de winter wordt in zuidelijk Afrika doorgebracht. De boerenzwaluw is blauwzwart van boven. Het voorhoofd en de kin zijn rood; zwarte borstband. Rest roomwit. Hij vliegt behendig door de lucht om insecten te vangen. Om te drinken vliegen ze vlak boven het wateroppervlak en steken af en toe hun snavel in het water. En ze hebben een lange gevorkte staart. De Boerenzwaluw broedt in de periode mei - augustus, vanaf september keren ze weer terug naar Afrika om te overwinteren. Ze metselen hun nesten van klei en leem vaak op randen en richels in koeien-, varkens- of paardenstallen.

De Huiszwaluw bouwt van klei en zand een komvormig nest tegen rotsmuren. Maar huizen van baksteen en beton voldoen ook prima.

Huiszwaluwen eten enorme hoeveelheden muggen en andere vliegende insecten, die in volle vlucht worden gevangen. De bovenzijde van de Huiszwaluw is zwart en heeft een opvallende witte stuit. De onderzijde geheel wit, tot aan snavel. Schouderveren iets blauwglanzend. De korte staart heeft de voor zwaluwen kenmerkend gevorkte vorm. Korte stompe snavel, de poten zijn kort en wit bevederd. De huiszwaluw vliegt meer fladderend dan boerenzwaluw.

Ten opzichte van eind jaren '60 van de vorige eeuw is het aantal zeker 75% afgenomen. Het gaat mogelijk om een half miljoen broedparen! De soort verdween uit alle grote steden.

In het verleden hebben we vaker een zwaluwexcursie gedaan om te kijken hoe het met de zwaluwen bij ons in de buurt gaat. En nu gaan we weer kijken. We gaan op zoek naar hun nesten en jongen en welke verschillen er zijn tussen deze twee prachtige soorten zwaluwen.

juni 2021

In juni 2021 zijn er misschien nog enkele excursies zoals Nachtzwaluwen kijken in het Noord Hollands Duinreservaat (voor de jeugdleden vanaf 12 jaar) en het ringen van vogels, maar we kunnen nu nog niet zeggen of die ook doorgaan.

Micha de Heus en Hans Kuperus
coördinatoren Jongeren VWG Midden-Kennemerland
tiswaar@gmail.com

Jaarprogramma seizoen 2020 – 2021

Datum	Excursie	Link naar waarneming.nl en Vogelbescherming.nl	Opmerkingen (Fiets- of auto excursie)
Zo 6 sept.	Waterberging Noorderveld Heemskerk	https://waarneming.nl/locations/109017/observations/	Fiets, vanaf achterzijde station Castricum
Zo 4 okt. + 8 nov	Vogeltrek Strandplateau Castricum	https://www.trektellen.nl/count/view/1066/20200819	Fiets, vanaf achterzijde station Castricum

		https://waarneming.nl/locations/4721/observations/ ?	
Zo 8 nov.	Vogeltrek Noord-Hollands Duinreservaat Castricum	https://www.trektellen.nl/count/view/1066/20200819 https://waarneming.nl/locations/4721/observations/ ?	Fiets, vanaf achterzijde station Castricum
Zo 13 dec.	Uilenballen pluizen (Locatie volgt)		Op eigen vervoer
Vr. 8 jan.	Bosuilen <i>excursie speciaal voor jeugdleden</i> Noord-Hollands Duinreservaat Castricum	https://waarneming.nl/locations/43350/observations/ ?	Fiets, vertrek vanaf achterzijde station Castricum
		https://www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels/kennis-over-vogels/vogelgids/vogel/bosuil	
Vr. 15 jan	Bosuilen <i>Publieks-excursie, jeugdleden welkom</i> Marquette Heemskerk	https://waarneming.nl/locations/43350/observations/ ?	
		https://www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels/kennis-over-vogels/vogelgids/vogel/bosuil	
Vr. 22 jan.	Bosuilen <i>Publieks-excursie, jeugdleden welkom</i> De Hoep Castricum	https://www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels/kennis-over-vogels/vogelgids/vogel/bosuil	

Zo 7 febr.	Nestkasten timmeren Locatie volgt (<i>Publieks-excursie?</i>)		Op eigen vervoer
Zo 7 mrt.	Fort Krommeniedijk	https://waarneming.nl/locations/10298/observations/ ?	Auto
Zo 11 apr.	Wei van Brasser Doornvlak Noordhollands Duinreservaat Castricum	https://waarneming.nl/locations/43344/observations/ ?	Fiets, vertrek vanaf achterzijde station Castricum
Zo 16 mei	Plasjes N203: De Groote Ven	https://waarneming.nl/locations/670558/observations/ ?	Fiets, vertrek vanaf achterzijde station Castricum
Zo 13 juni	Boeren- en Huiszwaluwen Rondon Bleumerweg Castricum	https://waarneming.nl/locations/22778/observations/ ?	Fiets, vertrek vanaf achterzijde station Castricum
Juni / ad hoc Vanaf 12 jaar	Nachtzwaluwen in het NHD	https://www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels/kennis-over-vogels/vogelgids/vogel/nachtzwaluw	
Juni / ad hoc	ringen		

Tenzij anders aangegeven zijn excursies op (de 2de) zondag (van de maand), starten om 9.00u en onder voorbehoud van beperkende maatregelen COVID-19

Vogelbladen

Martine Kamminga

De Kleine Alk 2020/2 . Stukje over **vogelwaarnemingen in de Harger- en Pettemerpolder**. Achter de Hondsbosse Zeewering liggen de Putten en Abtskolk, twee wetlandjes.

De Putten is uitgebaggerd en er zijn schelpeneilandjes gerealiseerd, wat tot een spectaculaire stijging van het aantal Grote Sterns heeft geleid. Bij de verhoging en aanleg van de Hondsbosse Duinen is voor de dijk een 25 meter diepe bronpijp geslagen, zodat zout kwelwater omhoog kan komen. Hierdoor blijft het brakwatergebied behouden. Eind 2018 is halverwege de Hondsbosse Zeewering de Leihoek omgetoverd tot een nieuw plas-dras brakwatergebiedje, De Leie. Door het schoonhouden van de aangelegde schelpeneilandjes en elektrische beveiliging tegen b.v. de vos, heeft de Grote Stern grote vooruitgang geboekt. Ook Visdief en Dwergstern doen het goed. De Scholekster gaat in heel Nederland achteruit. Ook in dit gebied.

Sinds 2005 worden er in de Rekerhout **Eksters** in een afwijkend kleed gezien. Ze zijn crèmekleurig met een bruinige kop.

Rekerhout, 17 maart 2020.

Foto: Ruud Costers

Foto door Ruud Costers, overgenomen uit het blad

Al veel eerder, in 1967, werd al een dergelijke Ekster in Haringhuizen gezien. In Denemarken werd in mei 2010 een Ekster met mutatie bruin gezien bij het voeren van een jong. Ze kunnen dus succesvol broeden. Bij de Eksters in de Rekerhout gaat het om een erfelijke mutatie, waarbij het melanine in de veren niet geheel oxideert. Dergelijke veren verbleken erg snel in de zon en worden niet zwart maar bruin. Lichte veren worden bijna wit. Ook bestaan er foto's van Eksters met grijze i.p.v. witte delen, of roze i.p.v. witte delen, of grijze i.p.v. zwarte delen.

In de Meander, nr. 2 van dit jaar, het blad van de Overijsselse Vechtstreek, wordt gesproken over de sterfte onder Duitse en Nederlandse **Pimpelmezen**. Volgens onderzoek van de Duitse milieubeschermingsorganisatie Nabu is dat te wijten aan de bacterie *Suttonella ornithocola*, die longontsteking veroorzaakt. Zieke dieren gaan bol zitten, de veren opgezet. Verder zijn ze versuft en niet schuw. Bij het verschijnen van het blad, waren er zo'n 33.000 Pimpelmezen aan gestorven. Ook Koolmezen, Kuif- en Zwarte Mezen kunnen het krijgen, alleen in mindere mate. Voor mensen is de ziekte niet besmettelijk en het gaat niet om corona- of usutu-virus.

Terug in de tijd. 2019, 3e nummer van de Fitis. Een belangwekkend artikel over **meeuwenoverlast**. Daar is zo'n beetje in alle kustplaatsen van Nederland veel over te doen en veel over geschreven. Volgens de schrijver van dit artikel wordt er veel misleidende informatie aan de burger gegeven over Meeuwen. Zo toont de Gemeente Haarlem in een aanplakposter een vies nest van een Drieteenmeeuw op een dakrand. Maar Drieteenmeeuwen broeden helemaal niet in Nederland. Was dat wel zo, dan waren alle vogelaars er op af gekomen om het wonder te aanschouwen! Zilvermeeuwen en Kleine Mantelmeeuwen broeden hier wel, maar hun nesten zijn nauwelijks zichtbaar.

Ook het voeren van Meeuwen in de stad is niet de voornaamste oorzaak van hun aanwezigheid. Dat is predatie door de Vos, in de duinen. In de stad voelen zij zich veiliger. Ze foerageren ook niet per sé in de stad waar zij broeden. Vaak vliegen ze tientallen kilometers ver om hun kostje op te scharrelen. Zo zijn er Texelse Meeuwen die hun voedsel halen op de visafslag in IJmuiden of in Amsterdam.

Overlast door gekrijs? Dat heb je alleen als er meerderde Meeuwen op een kluitje broeden. Mensen die maar één broedende Meeuw op het dak hebben, hoor je niet klagen.

Vlaggetjes en nepvalken op het dak verliezen snel hun werking als afschrikmiddel, maar kunnen wel kleine tuinvogeltjes weggagen.

Volgens de schrijver van het artikel zit er niks anders op dan te leren leven met de aanwezigheid van Meeuwen in de stad.

Primeur in Zuid-Kennemerland: Op 13 juli 2019 werd de eerste **Krekelzanger** in de Kunstenaarsduintjes gehoord!

In de Fitis nr. 2 van dit jaar wordt verslag gedaan van de vangsten op het ringstation van de Waterleidingduinen. Er werden maar liefst 10.000 vogels gevangen, vooral veel Mezensoorten. De Merel nam verder af in aantal, evenals de Nachtegaal. Wel waren er meer IJsvogels dan in de rest van Nederland.

De waterstand was laag in de duinen. Ondanks afschot van Damherten bleek de begrazingsdruk in de duinen nog hoog. Ze vormden looppaden in het riet en liepen door vangnetten heen.

Circuit Zandvoort blijft een strijdpunt, die nu even in de ijskast is gezet, omdat de wedstrijden dit jaar wegens corona niet door gaan, maar men moet bovenop de materie blijven zitten. Dat bewijst de geschiedenis, waarover een artikel is geschreven.

In 1989 probeert de gemeente Zandvoort het circuit een A-status te geven, zodat er ook Formule 1 wedstrijden gereden konden worden. Hiertoe wordt het circuit gemoderniseerd en er worden vakantiehuisjes gebouwd op vrijkomende grond: Gran Dorado. Staatssecretaris Dees wil echter het gewenste geluidsniveau in het gebied terugbrengen van 55 naar 50 dB(A). En er moet een Milieu Effect Rapportage (MER) komen. VWG Zuid-Kennemerland en andere natuurorganisaties slagen erin om de geluidsmetingen in een groter gebied te laten plaatsvinden en verkeerseffecten te laten opnemen in het rapport. Verder laten ze zich horen in allerlei gespreksgroepen. Maar de voorvechters van de A-status houden de overhand.

In de komende jaren is er veel gesteggel over de MER, die volgens de natuurorganisaties allerlei mankementen vertoont, maar natuur- en milieuorganisaties zijn onderling te verdeeld, wat hun onderhandelingspositie verzwakt.

In 1997 wordt van afgegraven zand uit het nieuwe natuurgebied Groot Olmen een geluidswal bij het circuit gemaakt.

In 2005 wordt er veel geluidshinder vastgesteld door race-evenementen en in 2006 wil men de 5 toegestane herriedagen per jaar uitbreiden naar 12., wat in 2004 was afgekeurd, maar de gemeente Zandvoort is van mening dat zij al genoeg voor de natuur heeft gedaan door zijn medewerking aan de bouw van een ecoduct over de Zandvoortselaan.

Vorig jaar besloot de rechter dat er Formule 1 races gehouden mogen worden, op grond van het grote openbare belang. De Natuurorganisaties vechten dit aan, vanwege de schade die het kan toebrengen aan de

Rugstreeppad en de Zandhagedis, maar ze krijgen ongelijk. De Samenwerkende Vogelwerkgroepen van Noord-Holland (SVN) hebben nog een ijzer in het vuur: ze willen onderzoek naar het effect van races in het broedseizoen.

In februari dit jaar sluit PWN grote delen van het duin langs het circuit af voor publiek, omdat het vreest voor nadelige effecten op het Natura 2000 gebied door de grote toeloop van mensen.

Dan slaat in maart het corona-virus toe en wordt er helemaal niet geraced. In aansluiting op het vorige artikel vraagt de schrijver zich in het volgende artikel af of vogels niet, net als mensen, **doof** kunnen worden van geluids-overlast. Hij merkt op dat een opstijgend vliegtuig wel 100 dB(A) produceert en dat vogels in de buurt vaak even stoppen met zingen. Enkele vogels echter blijven gewoon doorzingen, en zingen ook lager, net als slechthorende en dove mensen. Maar de haarcellen in de oren van vogels kunnen zich weer herstellen, wat bij mensen niet gebeurt.

Geluidsschade bij vogels is nooit in de praktijk getoetst. Voor een goed resultaat moet geluid ergens continue worden gemeten. Dat is nooit gedaan.

Het project **Duinpolderweg**, dat tussen Hillegom, Bennebroek en de duinen zou komen, is afgeblazen. Langs Katwijk, Noordwijk en De Zilk loopt de N206, die stopt bij de Noordhollandse grens. Een plan om die weg door de AWD en de binnenduinrand door te trekken, werd verijdeld door de gemeente Amsterdam. Aan de andere kant hadden de provincie en Rijkswaterstaat ten zuiden van Hoofddorp een extra aansluiting op de A4 gemaakt. Maar de toeleidende Bennebroekerweg bleek niet voldoende om het verkeer uit de nieuwbouwwijken naar de nieuwe weg te leiden.

De raden van de dorpen langs de kust, gemeentes en natuur-en milieuoorganisaties wisten aan te tonen dat er geen verkeersprobleem in hun gebied was om opgelost te worden. De MER besliste dat de weg niet nodig was en te duur. De bestaande weg in Haarlemmermeer hoeft slechts te worden verbreed.

Ook in dit blad een primeur gemeld: een **Zwarte Rotgans**, overtrekkend tussen gewone Rotganzen. De opmerkelijke schrijver van dit artikeltje was de donkerder, bijna zwarte rug van de vogel opgevallen, evenals de bredere witte halsvlek en het grotere contrast tussen de witte flank en de donkere buik.

Het Vogeljaar 2020 nr. 2 maakt melding van een nieuwe Europese Rode Lijst-soort, n.l. De **Zomertortel**. Overal in West-Europa neemt hij dramatisch in aantal af. Alleen aan de Zeeuwse kust en in Oost Europa kun je hem nog redelijk vaak treffen.

Oorzaak van die achteruitgang is onder meer de teelt van mais in plaats van graan. Mais is slecht eetbaar voor Zomertortels, want de korrels zijn te groot. Verder zijn herbiciden slecht voor de kruidenrijkdom. Door minder voedsel broeden de vogels nog maar één keer per jaar in plaats van twee. Veel heggen tussen percelen zijn verdwenen, waardoor ze geen broed- en schuilplaats meer hebben. In hun overwinteringsgebied in de Sahel worden hun favoriete Acaciabomen op grote schaal gekapt en in het Middellandse Zeegebied worden ze bejaagd. Op Malta is de jacht zelfs weer toegestaan, met 51% van de stemmen.

De Zomertortel zou geholpen kunnen worden door natuurvriendelijkere landbouw, de aanplant van heggen zoals meidoorn, door kruiden toe te laten in cultuurland en minder herbiciden te gebruiken. Ook bijvoeren met geschikt zaad kan hun weer op de rails helpen.

Nu we toch niet op vakantie kunnen, dan maar een tochtje in gedachten naar de Stille Oceaan, namelijk Kauai, waar **Halsbandparkieten** de fruitoogst opeten. Net als in West Europa zijn daar ooit volièrevogels ontsnapt en breiden ze zich flink uit. Nu zitten er wel 5000 exemplaren op het eiland. Monsanto, Dow en Syngenta hebben proefvelden op het eiland en willen ook graag van de vogel af. De staat Hawaïi heeft 75.000 dollar vrijgemaakt voor onderzoek naar bestrijding, maar afschot gaat haar vooralsnog te ver.

Eikenprocessierups! Lastig probleem. Vertimec injecteren in de sapstroom van eiken leek de oplossing, maar de Vlinderstichting maakt er bezwaar tegen, omdat het spul (Abamectine) alles doodt wat van die eik eet, zoals vogels, en bijen die het stuifmeel van de bloeiende boom meenemen. Bovendien blijft het gif wel zes maanden werkzaam.

Een betere strategie is het lokken van natuurlijke vijanden van de Processierups, door middel van kruidenrijke wegbermen en nestkastjes. In een ander blad, die ik mij niet meer herinner, heb ik gelezen dat Koolmezen gek zijn op Eikenprocessierupsen.

Vogelwaarnemingen in Midden-Kennemerland, mei-juli 2020

Hans Schekkerman

Dit waarnemingenoverzicht beslaat de periode 1 mei t/m 31 juli 2020. De selectie van waarnemingen van schaarse soorten of opmerkelijke vogelaantallen is samengesteld op basis van meldingen op Waarneming.nl en Trekellen.nl, en van de vinkenbaan. Alle melders, ook de hieronder niet genoemde, worden hartelijk bedankt voor het invoeren van waarnemingen. Om ruimte te sparen zijn hun voornamen alleen bij eerste vermelding voluit geschreven. Waar een totaal aantal *waarnemingen* wordt vermeld zijn meldingen van dezelfde locatie op dezelfde dag uitgefilterd; als dit niet is gebeurd wordt gesproken van het aantal *meldingen*. Afkortingen: tp=ter plaatse; kj=kalenderjaar; ad=adult; juv=juveniel; m=man; v=vrouw(kleed); ovv=overvliegend, Z=naar Zuid; NHD=Noordhollands Duinreservaat.

Algemeen mei-jul

Begin mei kende enkele koude dagen, daarna volgde zonnig en droog weer tot 3 juni. De opbouw van opnieuw een groot neerslagtekort werd in juni doorbroken door flinke buien, maar er waren ook geregeld mooie dagen. Dit wat wisselvallige weer zette ook in juli door. Het werd een verslagperiode met flink wat bijzondere vogelsoorten. Highlights waren Zwarte Rotgans, Koereiger, Vale Gier, Steppekiekendief, Grauwe Kiekendief, Lachstern, Dougalls Stern, Alpengierzwaluw, Zwarte Specht, Kleine Vliegenvanger en Roze Spreeuw. Wat betreft broedvogels kunnen Grauwe Klauwier, Nachtzwaluw, Engelse Gele Kwikstaart en mogelijk Grote Karekiet worden genoemd, naast de al 'gebruikelijk' geworden Lepelaar en Slechtvalk.

Zwarte Zwaan

9 jul – 1 tp, Hoefijzermeer, NHD Castricum – Willem Olbers e.a.

Kleine Rietgans

2 mei – 1 tp, Heemskerker Noordbroek – Ton de Groot. Vogel uit vorige periode.

Ross Gans

5 mei – 1 N Castricum aan Zee – Hans Schekkerman, Hans Groot, Jorg Schagen. Dit ook uit arctisch N-Amerika afkomstige kleine broertje van de Sneeuwgans passeerde samen met 4 Nijlganzen. Enkele beschadigde/geknijpte handpennen wezen op een herkomst uit gevangenschap.

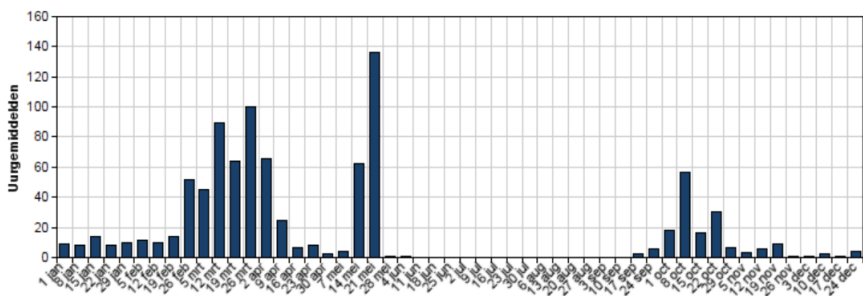
Witbruikrotgans

17 mei – 1 N, Castricum aan Zee – H. Groot

Zwarte Rotgans

17 mei – 1 N, Castricum aan Zee – H. Groot.

Zowel de Zwarte als de Witbruikrotgans vlogen mee in groepen Rotganzen, waarvan er in 3 uur 1940 passeerden. De Witbuik vormde het 10^e geval in ons werkgebied (en al het 4^e dit voorjaar); de Zwarte was pas de 3^e, na feb 2009 en mrt 2016. Om deze twee soorten hier te zien moet je naar zee op dagen met rotganzen trek. Het voorjaar is daarbij gunstiger dan het najaar, omdat Rotganzen dan in groter aantal dicht onder de kust vliegen (zie grafiek). Vooral in maart passeren bij ons veel 'Rotjes' op weg vanuit winterkwartieren in Frankrijk en het Deltagebied naar de Waddenzee om daar op te vetten voor hun vlucht naar Siberië. Halverwege mei volgt dan nog een tweede piek van vogels die direct vanuit het Deltagebied vertrekken.

Jaarpatroon van uurgemiddelde aantallen Rotganzen trekkend langs Castricum aan Zee, per week vanaf 1980 (N=60200 vogels in 3230 teluren; trektellen.nl).

Zwarte Rotgans (2^e van links), Castricum aan Zee, 17 mei (Hans Groot)

Casarca

2 jun - 2 tp, Vennewaterspolder, Heiloo – H. Groot, H. Schekkerman

3 jun t/m 11 jul – geregeld 1 tp, Waterberging Heemskerk – Theo Bakker e.a.

6 jun – 14 Z, Aagtenpark, Beverwijk – H. Schekkerman

10 jul – 1 tp, Oosterveld, Limmen – J. Schagen

Zomertaling

Doortrekkers in de Wei van Brassier (NHD Bakkum) en over zee op 6-7 mei. Minstens 1 paartje plus een tweede man verbleef in de Heemskerk Noordbroek t/m 15 jun (Rienk Slings e.a.). Ook waarnemingen in de Hempolder op 9 mei (Ruud Altenburg) en in de Groote Ven, Castricumerpolder op 1 jun (Cees de Vries). Op die laatste plek zat op 21 jul een juveniel (Rob van Bemmelen).

Patrijs

Vier meldingen in het bollengebied bij Egmond-Binnen en Bakkum-Noord, en 1 uit het duin (10 jun, Duivelshoek, NHD Heemskerk; Natasja Nachbar).

Kwartel

Op de vinkenbaan werden 11 Kwartels geringd tussen 5 mei en 2 jun. In de omgeving zaten ook geregeld roepende vogels. Elders waren er bij Egmond-Binnen (9 mei), Bakkum-Noord (23 mei) en Vogelduin (29 mei, 18 jun).

Parelduiker

Vier exx N over zee, op 1, 3, 12 en 17 mei – J. Schagen, Onno en Stefan Muller, H. Schekkerman, H. Groot

Geoorde Fuut

Broedparen op de Wei van Brassier (3, jongen vliegvlug), Doornvlak (2, 1 met jongen), en Zwarte Vlak (1, niet succesvol?) in NHD Bakkum.

Kuifduiker

21 jun – 1 overgangskleed tp, Doornvlak, NHD Egmond – Peter Zwitter. Een opmerkelijke waarneming gezien de datum. Belaagd door de Geoorde Futen.

Noordse Stormvogel

20 mei – 1 verzwakt tp, strand Egmond aan Zee – Hanny Wargers

Over zee bij Castricum a. Zee op 5 (3 ex), 22 en 30 jun - G. Keijl, H. Schekkerman

Kuifaalscholver

7 mei en 7 jun - 1 ex Noordpier/Sluizen IJmuiden - J. Schagen, Tello Neckheim

Roerdomp

Waarnemingen in Infiltratiegebied Castricum (26 mei (2ex) t/m 26 jun), Dorregeesterpolder (7 mei-12 jul), Groene Driehoek Uitgeest (3 jun), IJsbaan Heemskerk (4 jun) en langs de A9 t.h.v. de Limmer Die (14 jun).

Kleine Zilverreiger

10 mei – 1 N, Waterberging Noorderveld, Heemskerk – R. van Bemmelen

22 mei – 1 tp, Doornvlak – Edwin Kerssens

14 jun – 1 ovv, Noordpier IJmuiden – Bert Beekman

6 jul – 1 tp, Zeerijdsdijkje, Bakkum – Hans Stapersma

6-30 jul – max. 6 tp, Wei van Brassier, NHD Bakkum – Hielke Boomsma e.a. Op 6 jul 4, 6 exx op 13-17 jul, daarna nog 1-2.

Koereiger

12 jun – 1 ad tp, De Westert, NHD Egmond – Fred van den Bosch e.a. Foeragerend bij een groep Exmoor pony's op de duinweide achter hoeve Waterrijk. Koereiger is opmerkelijk zeldzaam in onze regio; er zijn pas 3-5 eerdere waarnemingen, de laatste in mei 2018.

Koereiger, De Westert, 12-06-2020

Foto: Hans Groot

Purperreiger

19 jul – 1 O, tankstation A9 Heemskerk – Mark Res

31 jul – 2 Z, Infiltratiegebied Castricum – H. Groot

Lepelaar

Op Marquette waren dit jaar 8 nesten bezet (K. Mudde). Op 3 jun zaten 8 pas uitgevlogen juveniele in de nabijgelegen Waterberging. De kolonie produceerde dus minimaal 1 vliegvlug jong per broedpaar.

Ooievaar

33 Waarnemingen tussen 3 mei en 24 jun, bijna allemaal uit het poldergebied. Maxima 12 vliëgend over Bakkum-Noord op 17 mei en 6 tp in de Vennewaterspolder (+1 bij Castricum) op 8 mei.

Zwarte Ooievaar

31 jul – 1 juv tp, NHD Bakkum en NHD Heemskerk – Arjen Dekker e.a.

Visarend

Na 6 Visarenden in april (vorige verslag) volgden er nog 8 in mei en 3 in jun, waaronder late op 11-12 jun bij de Wei van Brasser en op 18 jun over Castricum. Het totaal van 17 is slechts 1 minder dan in het top-voorjaar 2017. Tegenwoordig geeft het voorjaar meer kans om deze soort te zien in onze regio dan het najaar (fig. 1a). Vóór de eeuwwisseling was die kans juist in het najaar dubbel zo groot (fig. 1b). Toen waren er ook veel meer 'ter plaatse' waarnemingen dan nu, vooral in het najaar. Met name in 1976, '77, '81, '84 en '86 pleisterden en joegen langdurig Visarenden in Infiltratiegebied Castricum (en een enkele keer in het Kieftenvlak), soms 2 of zelfs 3 vogels tegelijk (fig. 2a).

Omdat die pleisteraars het zicht op het totale aantal vogels vertroebelen heb ik een poging gedaan om waarnemingen te groeperen tot individuen op basis van datum, leeftijd, locatie en gedrag (dit zal niet geheel foutloos zijn gelukt). De jaarlijkse aantallen van de zo onderscheiden individuen zijn geleidelijk toegenomen (fig. 2b). De groei was in het voorjaar (3.6% per jaar) sterker dan in het najaar (1.3%/jr). Hij is ook sterker dan de groei van de broedpopulatie in Zweden, het herkomstgebied van de meeste door Nederland trekkende Visarenden (1.8%/jr; www.fageltaxering.lu.se). Dit verschil is vrijwel zeker een gevolg van sterk toegenomen vogelaarsactiviteit in onze regio.

Visarend, Hoefijzermeer, 24-04-2020

Foto: Leo Heemskerk

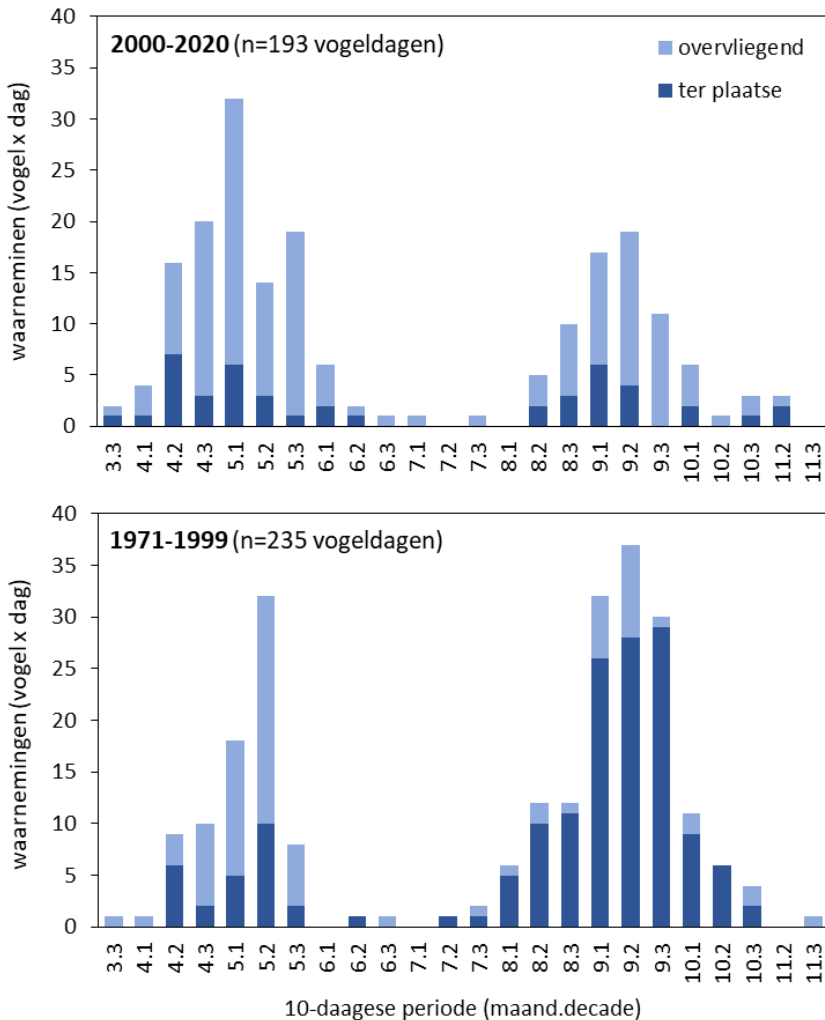

Fig. 1. Seizoenspatroon (10-daagse perioden) van Visarend in Midden-Kennemerland in 2000-2019 (boven) en in 1971-1999 (onder), op basis van losse waarnemingen. Meldingen van dezelfde vogels op dezelfde dag zijn zo goed mogelijk uitgefilterd. De staafkleur scheidt de als 'ter plaatse' opgegeven Visarenden (inclusief jagend, vis transporterend, opvliegend en rustend) van de 'overvliegende' vogels.

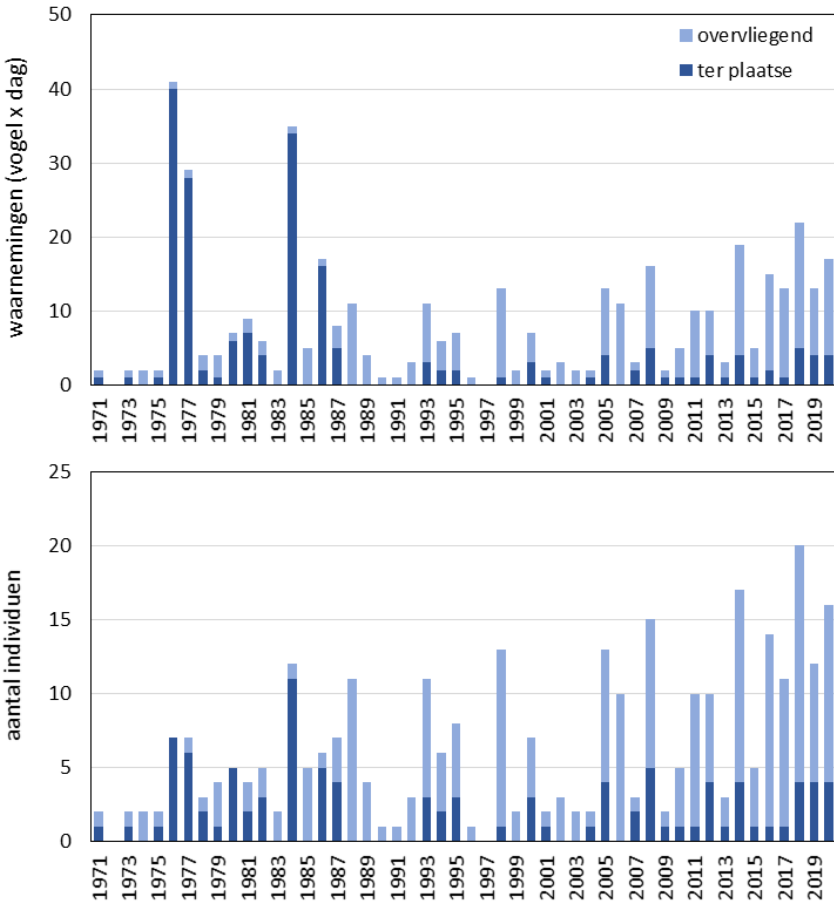

Fig. 2. Aantalontwikkeling van Visarend in Midden-Kennemerland op basis van 'alle' waarnemingen (a: boven) en van individuen (b: onder). In b zijn de 428 vogel x dagen uit a gegroepeerd tot 317 veronderstelde individuen.

Visarenden trekken met een gemengde strategie waarbij trekvluchten kort worden onderbroken om vis te vangen waar zich een mogelijkheid aandient (*fly-and-forage*), maar soms ook langer wordt gepleisterd en opgevet in één gebied¹.

Zulke *stopovers* komen tijdens de najaarstrek meer voor dan in het voorjaar, iets wat ook bij ons zichtbaar was (fig. 1b). Onder de pleisterende najaarsvogels waren zowel eerstejaars (7x) als volwassen Visarenden (3x). Ze bleven (naar schatting) tussen 2 en 16 dagen hangen, gemiddeld ongeveer een week. Na 1986 echter kwamen lange *stopovers* bij ons niet meer voor (fig. 2a). Nog steeds worden af en toe vissende of vis dragende Visarenden gezien of een overnachting vastgesteld, maar vanaf 1990 werd 95% van de individuen op slechts 1 dag gezien (daarvóór 74%, dus ook toen al trokken de meeste *individuen* snel door) en niet langer dan 3 (1x 5) dagen.

Je mag verwachten dat Visarenden *stopovers* vooral maken op voedselrijke plekken, zodat denkbaar is dat een veranderd visaanbod de aantrekkingskracht van het infiltratiegebied heeft verminderd. In de jaren '70 en '80 werd daar minder sterk voorgezuiverd, voedselrijker infiltratiewater ingelaten dan nu. De visfauna omvatte veel bodemwoelers en algeneters zoals karpers en (uitgezette) graskarpers. Rond 1990 zijn die deels weggevisd om het visbestand aan te passen aan de nieuwe, voedselarmere omstandigheden. Bij een bemonstering rond 2010 zwom er in het infiltratiegebied veel kleine vis en een aantal zeer grote (oude) exemplaren van vijf soorten, waaronder Snoek. De tussenmaten die voor Visarenden aantrekkelijk (niet te klein) en vangbaar (niet te groot) zijn waren echter schaars. Dat kan dus wel eens de reden zijn voor het wegblijven van pleisteraars. Opvallend genoeg blijkt iets dergelijks veel eerder ook al eens te zijn gebeurd. In *Vogels van de duinen*, een avifauna van het NHD uit 1967, schreef W. Verkerk: "Na de verwijdering van de karpers uit de infiltratiekanalen is het aantal waarnemingen [van Visarenden] teruggelopen, omdat de soort er nu niet meer blijft pleisteren." In 2010 is een aantal grote Snoeken weggevangen om kleine vis de kans te geven uit te groeien. Wellicht kunnen we dus in de toekomst weer eens pleisteraars verwelkomen. Optimisten zouden hiervoor al een voorbode kunnen zien in een wat grotere frequentie van 'ter plaatse' meldingen in de laatste 10 jaar (fig. 2b). Een deel van die recente vogels joeg echter boven de Wei van Brassers. Wat zou daar aan vis zitten?

Met dank aan Paul van der Linden, Rienk Slings en Richard Reijnders voor de informatie over visfauna.

---

¹ [Strandberg & Alerstam 2007](#), Behavioral Ecology & Sociobiology 61: 1865–1875.
De Winterkoning 55 (4)

Zeearend

31 mei – 1 subad N, Castricum – M. Res e.a. Over het dorp.

Vale Gier

31 mei t/m 1 jun – 1 2kj tp, NHD Bakkum – Daan Bijman, José Bakker e.a. In de avond van 31 mei werd een laag vliegende Vale Gier gefotografeerd bij de Wei van Brassers. De volgende morgen postte een aantal vogelaars op plekken met uitzicht, in de hoop dat de vogel ergens in de buurt was gaan slapen. Om 10:08 kwam hij inderdaad omhoog boven het bos nabij Zeeveld, om langzaam richting Egmond-Binnen en Limmen te vliegen en na een dik half uur naar NO te verdwijnen. Na een toertje Noord-Holland eindigde hij de dag bij Den Helder. Vermoedelijk was deze vogel afkomstig uit een groep van 16 Vale Gieren die op 29 mei vanuit het zuiden tot aan Zaandam vlogen, waarna de meeste helaas weer omdraaiden. Dit is pas de tweede waar-neming in onze regio, na 1 vogel in mei 2016. Gieren doen in recente jaren steeds vaker ons land aan, vooral bij mooi weer in mei-jun, zoals ook nu.

Vale Gier, Egmond-Binnen, 1-6-2020

Foto: Roef Mulder

Rode Wouw

7 jun – 1 ovv, A9 bij Uitgeest – Annelies Marijnis, Mars Muusse

Zwarte Wouw

6 mei – 1 Z, Vennewater, NHD Bakkum – Luc Knijnsberg

10 mei – 1 tp, Reservaat-Oost, NHD Heemskerk – R. van Bemmelen

Wespendief

Het was een goed jaar voor Wespendieven in het NHD met ± 5 bezette territoria (roofvogelwerkgroep; Henk Levering). 100 meldingen werden ingevoerd.

Blauwe/Grauwe/Steppekiekendief

17 mei – 1 N, Bakkum-Noord – Steven van Leeuwen

19 mei – 1 tp, Koepelduin – J. Schagen

Steppekiekendief

23 apr – 1 m NO, Kerkmeer, Akersloot – Kees Scharringa.

14 mei – 1 N, Hempolder, Akersloot – Ruud Brouwer.

Grauwe Kiekendief

23 mei – 1 v 2kj jagend, Heemskerker Noordbroek – Roef Mulder e.a. De vogel droeg kleurringen, die niet konden worden afgelezen maar een Groningse herkomst waarschijnlijk maakten. Dit was de 14^e waarneming van een Grauwe Kiek in onze regio in deze eeuw, maar pas de eerste die langere tijd in het gebied joeg en gezien kon worden door flink wat vogelaars, al was het maar een uurtje. Mogelijk was zij al wat langer in de buurt; op 19 mei meldde Cees de Vries een voorbijvliegende Grauwe/Steppekiekendief in de Castricumerpolder.

Grauwe Kiekendief, Heemskerker Noordbroek, 23-05-2020
De Winterkoning 55 (4)

Foto: Roef Mulder

Slechtvalk

Totaal 30 meldingen. Op de dorpskerk in Heemskerk vlogen 2 jongen uit.

Smelleken

Trekkers bij De Hoge Toren, NHD Bakkum, op 6 (1N) en 7 mei (2N 1tp) – H. Groot, Herman van Oosten, Martijn Horst

Boomvalk

83 meldingen uit de hele periode. Geregelde waarnemingen en/of balts werden gemeld uit NHD Castricum, de duinrand bij Bakkum-Noord, en Uitgeest.

Krombekstrandloper

16 mei – 2 tp, De Oude Venne / Groote Ven – W. Olbers e.v.a.

24 mei – 2 N, Castricum aan Zee – G. Keijl

Kleine Strandloper

5 mei – 3 tp, De Kampen, Heemskerker Noordbroek – H. Schekkerman

5 mei – 4 tp, Doornvlak, NHD Bakkum – G. Keijl, Sander Lagerveld

17 mei – 1 N, Castricum aan Zee – H. Groot

Temmincks Strandloper

4 mei – 1 tp, Waterberging Heemskerk – J. Schagen, Danny Bregman

6 mei – 2 tp, Zanderij, Castricum – R. van Bemmelen e.a.

14 mei – 1 tp, De Groote Ven – W. Olbers

Houtsnip

Er werden erg weinig Houtsnippen gemeld: alleen 2 op 23 jun (NHD Heemskerk), toen een groot deel van het duin 's avonds werd gecontroleerd op Nachtzwaluwen. In mei-jul 2019 waren er nog 40 meldingen.

Zwarte Ruiter

10 mei – 1 tp, Waterberging Heemskerk – R. Altenburg

24 jun – 1 tp, Noordpier, Velsen – W. Olbers

25-27 jun, 1 tp, De Kampen, Heemskerker Noordbroek – R. Altenburg

Bosruiter

Een goed jaar: tijdens de voorjaarstrek 13 waarnemingen t/m 10 mei (totaal 28 vogeldagen). Terugtrek vanaf 29 mei met 23 waarnemingen (51 vogeldagen). Maximum 10 in De Kampen, Heemskerker Noordbroek, op 25 jun (R. Altenburg).

Kleine Jager

In mei 12 exx langs Castricum aan Zee. Daarna pas weer op 1 en 10 jul.

Middelste Jager

7 mei – 1 N, Noordpier IJmuiden – Emile Dirks

Zwartkopmeeuw

Over zee/strand 13 exx in mei, 5 in jun en 28 in juli, de inmiddels gebruikelijke topmaand. Daarnaast 6 in Castricum en de Castricumerpolder in jun-jul.

Pontische Meeuw

3 mei – 1 4kj tp, Smeetslaan, Castricum – R. van Bemmelen
19 jul – 1 ad tp, Castricum aan Zee – Kees Mostert

Geelpootmeeuw

19 jul – 1 1kj Z, Castricum aan Zee – Hans Groot.

Lachstern

4 mei – 1 N, Castricum aan Zee – Edwin Kerssens. Edwin fotografeerde vanaf het strand alle langstreckende sterns en trof op zijn foto's deze aan! De vogel was iets eerder al langs Bloemendaal gevlogen.

Reuzenster

10 jul – 1 foeragerend, Castricum aan Zee – G. Keijl
16 jul – 1 Z, Castricum aan Zee – G. Keijl

Dougalls Stern

1 juli – 1 Z, Castricum aan Zee – G. Keijl. Dit was, mits aanvaard door de CDNA, de eerste waarneming van een Dougalls Stern in onze regio (en de 41^e in Nederland). Hij viel samen met het verblijf van 2 vogels in De Putten bij Camperduin, maar betreft een ander individu.

Kerkuil

10 Waarnemingen, meest uit de omgeving van bekende broedlocaties.

Ransuil

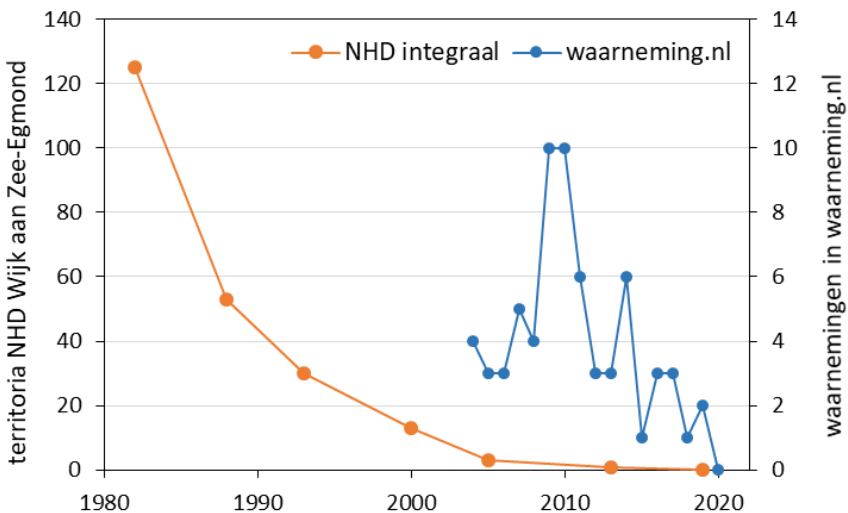
Van slechts 1 plek werden jonge Ransuilen gemeld: in Heemskerk een gezin met 2 takkelingen op 26 jun – Sander van Zon.

Koekoek

Een vrouwtje van de schaarse roodbruine vorm verbleef in Meeuwenduin en Zuidernollen (NHD Heemskerk-Castricum) tussen 4 mei en 27 jun (R. Oosterlaar e.a.). Juveniele Koekoeken werden gemeld uit het Vogelduin (NHD Bakkum, 22 jul, gevoerd door Graspieper, H. van Oosten) en aan de oostrand van Castricum (22 jul, door Kleine Karekiet; R. v. Bemmelen).

Zomertortel †

Een moment om bij stil te staan: 2020 was het eerste broedseizoen sinds de oprichting van waarneming.nl eind 2003, waarin *geen enkele* Zomertortel werd gemeld in Midden-Kennemerland. Het aantal meldingen was al jaren heel klein, sinds de soort begin deze eeuw uitstierf als regionale broedvogel (zie figuur). Vijftig jaar geleden was Zomertortel nog heel gewoon in het duin; op lome junimiddagen was hun karakteristieke gebrom soms het voornaamste vogelgeluid dat nog te horen was nadat de Nachtegalen en Fitissen waren stilgevallen. Het voorkeursbiotoop van Zomertortels (hoog struweel) is nog volop aanwezig in het duin, wat suggereert dat oorzaken van de teloorgang ook of vooral elders liggen. Bekende problemen zijn het verdwijnen van akkeronkruiden, habitatdegradatie in de West-Afrikaanse overwinteringsgebieden en jacht in Z-Europa en Afrika.

Zomertortel: aantallen territoria bij integrale inventarisaties van het NHD (ca. zesjaarlijks sinds 1982, oranje) en van meldingen op waarneming.nl in apr-aug (blauw; rechter y-as). De toename in 2004-2010 zal (mede) een gevolg zijn van het groeiend gebruik van waarneming.nl.

Nachtzwaluw

Tijdens een simultaantelling op 23/24 jun, waarbij alle geschikte habitat in het NHD werd beluisterd, werden 2 zingende Nachtzwaluwen gehoord, in NHD-terreinen Bakkum-Egmond (plek van 2019) en Heemskerk (een nieuwe locatie). De avond erna zong er nog 1 elders in NHD Heemskerk, nabij de laatste broedplek uit de jaren 1980 (Peter Zwitser).

Alpengierzwaluw

14 jul – 1 tp, Vennewater, Egmond-Binnen – Marina Driessen, Eric Menkveld. "De vogel ging vliegend water drinken uit een poel tegen het duin aan. Vloog vervolgens over de weilanden bij Egmond-Binnen en foerageerde tussen gewone Gierzwaluwen. Bijna twee keer zo groot als deze, mooie witte buik, lange sikkelvormige vleugels." Mits aanvaard door de CDNA is dit het tweede geval van Alpengierzwaluw in de regio. De eerste was op 27 mei 1999 bij Wijk aan Zee.

Zwarte Specht

21 mei – 1 tp en N, Limiet, NHD Castricum – H. Schekkerman, R. Altenburg. Eerst *kliaaa*-roepend vanuit het bos, dan naar N wegvliegend over de Limiet. Opvallend genoeg volgden niet meer waarnemingen, maar op 17 mei was al een Zwarte Specht gemeld bij Noordwijk, en op 10 jun zat een mannetje in NHD Bergen. De kleine broedpopulatie in Kennemerland, aanwezig vanaf 1978-79, stierf eind jaren '90 uit. Geregelde waarnemingen waren er nog tot en met 1999. In de 10 jaar daarna volgden er nog 7-8, en in de laatste 10 jaar nog maar 2-4. Dit is inclusief onzekere gevallen; de laatste zichtwaarnemingen dateren van 2006 en bij roepende vogels is zelden vermeld om welke roep het ging en of Groene Specht was uitgesloten. Meldingen vanaf 2000 stammen uit de maanden jan, mrt (3), apr, mei (3), jul, okt en nov. Zwerfbewegingen lijken dus vooral in het voorjaar plaats te vinden.

Kleine Bonte Specht

13 Waarnemingen, wat minder dan de 20 uit mei-jul 2019.

Draaihals

7 mei – 1 tp, Doornvlak, NHD Bakkum – H. Schekkerman

15 mei – 1 tp, De Hoge Toren – Peter Zwitser

Bijeneter

9 mei – 1 Z, Middenweg, NHD Egmond – Hans Kuperus, R. Oosterlaar. Deze vogel was al aangekondigd vanaf Hargen aan Zee.

Duinpieper

10 mei – 1 tp, Castricum aan Zee – Roef Mulder. Kort tp op de parkeerplaats. Dit was pas de 4^e voorjaarswaarneming in de regio sinds de eeuwwisseling.

Duinpieper, Castricum aan Zee, 10 mei

Foto: Roef Mulder

Engelse Gele Kwikstaart

Op 3 plekken waren langdurig territoriale mannetjes aanwezig: De Oude Venne, Castricumerpolder (19 apr-29 jun), Zanderij, Castricum (21 apr-1 jun) en de Heemskerker Noordbroek (27 apr-29 mei). In ieder geval de eerste twee waren gepaard met een vrouw Gele Kwikstaart (*flava*). Die van de Oude Venne voerde op 29 jun een vliegvlug jong “dat in niets verschilde van een jonge Gele” (Cees de Vries), dus er was minstens 1 gemengd broedgeval. Daarnaast nog 10 meldingen van in totaal 14 doortrekkers tussen 20 en 30 apr.

Noordse (Gele) Kwikstaart

17 mei – 1 N, Castricum aan Zee – H. Groot

Rouwkwikstaart

Bij de Oude Venne en de Groote Ven verbleef langdurig (8 mei - 8 jul) een mannetje dat ook territoriaal gedrag vertoonde.

Oeverzwaluw

Onze regio is niet heel rijk bedeed met broedende Oeverzwaluwen. In recente jaren was er een kleine kolonie op het terrein van Tata langs de Waterweg in Beverwijk, maar die leek dit jaar niet bezet. Wel nestelden 16 paren in een steile duinkant in het Aldertdal, NHD Egmond, en 18-20 in een grondhoop aan de Zanddijk in Bakkum-Noord (T. Schouten, H. Schekkerman). Eind jun vertoonden 15 vogels dagenlang interesse in een grondhoop achter Jacob Hooy & co, Limmen (J. Schagen).

Paapje

Schaars geworden in het voorjaar: 5 waarnemingen in NHD tussen 3 en 16 mei.

Beflijster

5 mei – 1 tp, De Kil, NHD Egmond – Martijn Horst. De doortrek was vroeg voorbij.

Cetti's Zanger

Op 14 jun werd de eerste juveniele Cetti's Zanger van het seizoen geringd op de vinkenbaan. Daarna volgden nog 8 vangsten van ongeringde vogels in jun-jul. Buiten het Infiltratiegebied (alwaar 2-3 territoria) is ook succesvol gebroed in De Groene Driehoek in Uitgeest (R. Altenburg).

Snor

Zingende Snorren zaten langs de Dorregeesterpolder (7 mei - 3 jul, max. 2), en in Infiltratiegebied Castricum (27 mei). Op de vinkenbaan 7 vangsten vanaf 22 jun.

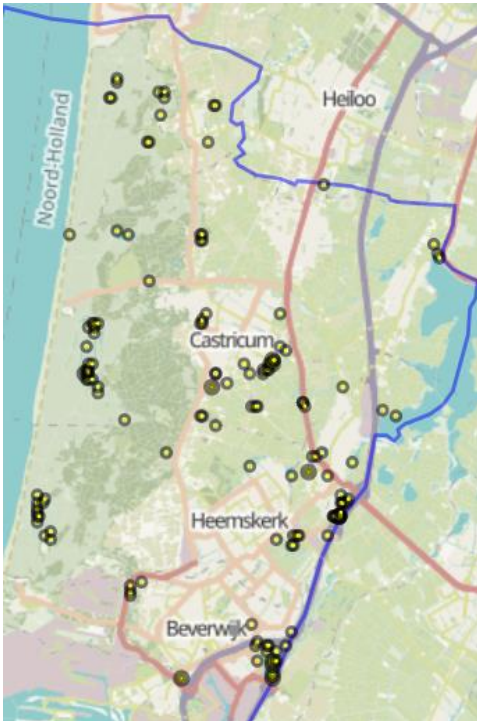
Spotvogel

Tussen 12 mei en 1 jul werden 27 zingende Spotvogels gevonden, 21 in het NHD en 6 daarbuiten. Zoals gebruikelijk veel ééndagswaarnemingen, maar ook diverse blijvers. Op de vinkenbaan 4 vangsten tussen 28 mei en 15 jul.

Bosrietzanger

Normaliter te talrijk voor deze rubriek wordt Bosrietzanger hier toch besproken, omdat we dit jaar een goed beeld kregen van zijn verspreiding in onze regio. Tijdens een influx van Struikrietzangers in Nederland in mei-jun probeerde een groepje vogelaars er daarvan bij ons ook één te vinden. Vergeefs, maar zo doende bezochten ze wel de meeste voor Bosrietzangers geschikte stukjes habitat.

Dat leverde 115 zanglocaties op, waarvan 30% in het NHD en 70% erbuiten (zie kaart). De grootste concentraties zaten in De Groene Driehoek in Uitgeest (19 territoria), Infiltratiegebied Kieftenvlak (18), Aagtenpark en Fort aan de St-Aagtendijk bij Beverwijk (13), en in (de rand van) Castricum (13). Er zijn er vast nog her en der gemist, bv. oost van de N209 en in kleine polderslootjes. Overigens leken Bosrietzangers in 2020 bovengemiddeld talrijk in Nederland.

Meldingen van Bosrietzangers in Midden-Kennemerland, mei-juni 2020
De blauwe lijn is de regiogrens
(bron: waarneming.nl)

Bosrietzanger, Castricummerwerf,
30-05-2020 Foto: Hans Schekkerman

Grote Karekiet

Grote Karekieten werden geringd op de vinkenbaan op 22 (2 exx) en 26 mei. Eén vogel van 22 mei werd terug gevangen op de 26e, en die van 26 mei op 24 jun, met een broedvlek! Dit wijst mogelijk op een lokaal broedgeval. Alleen op 26 mei is zang gehoord, maar de infiltratiekanalen N en W van de vinkenbaan liggen buiten gehoorafstand vanaf toegankelijk terrein. De meest recente (mogelijke) broedgevallen waren in 2008-2010 in de Karpervijver, NHD Bakkum.

Fluiter

Met 20 zanglocaties was 2020 een goed voorjaar voor Fluiters. De meeste vogels bleven echter maar kort: op 10 plekken werd op maar 1 dag zang gehoord en op slechts 6 langer dan een week. Paarvorming werd alleen vastgesteld bij Kijk-Uit (NHD Castricum), maar het broedgeval was niet succesvol. De verspreiding kan van jaar op jaar flink verschillen; dit jaar zongen de meeste Fluiters in NHD terreinen Bakkum (8) en Castricum (7), terwijl Heemskerk vrijwel leeg bleef (1). Op 15 jul zong nog een late vogel bij de Middenweg, NHD Egmond (Theo Baas).

Kleine Vliegenvanger

10 jun – 1 zingend, Glopstukken, NHD Castricum – Hans Stapersma. De vogel zong uitbundig maar slechts korte tijd, in gemengd Esdoorn/Dennenbos. Dit is pas de tweede voorjaarswaarneming in onze regio (eerste 25 mei-3 jun 2014) en in totaal pas het 10^e geval; wij zijn niet erg goed bedeed met deze soort.

Baardmannetje

Buiten de broedplek bij de Dorregeesterpolder waren er waarnemingen van 2 ex in de infiltratiegebieden Kieftenvlak (15 jul) en Castricum (22 jul vangst; juv).

Grauwe Klauwier

Vanaf 20 mei – broedpaar, NHD Castricum – H. Groot e.a. Een geslaagd broedgeval langs een druk fietspad, dat desondanks (gelukkig) niet breed werd opgemerkt. Vermoedelijk mislukte een eerste broedpoging maar begon het paar daarna opnieuw, en bracht uiteindelijk 2-3 jongen groot (uit nest op 26 jul). Elders werd een paartje opgemerkt in NHD Heemskerk en een langer verblijvend vrouwtje in terrein Bakkum, maar voor zover mij bekend waren daar geen concrete broedaanwijzingen. Een doortrekkend vrouwtje zat op 21 mei in (op) het Aagtenpark, Beverwijk (Remco Klein).

Grauwe Klauwier, jong, NHD Castricum, 26-07-2020

Foto: Hans Groot

Roze Spreeuw

17 jun – 1 ad, Vogelduin-Zuid en Infiltratiegebied Castricum – H. van Oosten, Martijn Terhorst. Kort aan de grond in het Vogelduin en Z met een groep Spreeuwen; 3 uur later tussen Spreeuwen in de buurt van de vinkenbaan. Daarna verdwenen alle Spreeuwen snel uit het buitenduin. Het was pas de 6e waarneming in Midden-Kennemerland; de voorgaande waren een langstreckende adult in sep 2002 en juveniele in sep 2003 en okt 2005, 2010 en 2015. Déze kwam niet onverwacht want er was al enkele weken een influx in W-Europa van deze soort die normaal vanaf Oekraïne en Turkije oostwaarts broedt.

Wielewaal

14 Waarnemingen in het NHD en Duin & Bosch tussen 8 mei en 13 jun, waarvan 5 op 21 mei. Er waren echter (weer) geen langer bezette zangplekken.

Raaf

Nog 6 waarnemingen van de bekende vogel in het duin tussen 2 en 29 mei.

Kleine Barmsijs

6 mei – 1 zingend N, Hazenduin, NHD Castricum – H. Groot
27 jun – 1N, Bassinvlak, NHD Heemskerk – R. van Bemmelen
18 jul – 1 zingend, Diederik, NHD Egmond – Bauke Roosma

Kruisbek

Zes meldingen (totaal 17 exx) in mei, 12 (34 exx) in jun en 31 (342 exx) in jul. De beste dagen waren 8 en 10 jul met elk meer dan 50.

Roodmus

19 mei t/m 28 jun – 1 m >2kj, Infiltratiegebied Castricum en NHD Bakkum – H. Boomsma e.v.a. Ongeremd bij aankomst (in Hazenduin) maar op 20 mei geringd op de vinkenbaan en daarna vooral zingend bij het Hoefijzermeer. Van 1-9 jun afwezig maar daarna zelfde vogel (o.b.v. zangstructuur) noordelijker in het infiltratiegebied op 10-14, 24 en 26 jun. Tussen 17 en 28 jun ook 10 zangwaarnemingen bij de parkeerplaats van Castricum aan Zee en in Vogelduin, De Kil en Doornvlak. Hoewel niet zeker betrof dit vermoedelijk dezelfde vogel, wat er op kan wijzen dat hij ongepaard bleef.

26 mei – 1 zingend, Zuidhoek, NHD Heemskerk – H. Schekkerman

10 jun – 1 zingend, Buitendijkspad, Castricum – R. van Bemmelen

LEZINGEN & EXCURSIES – 4de kwartaal 2020

Commissie Lezingen & Excursies

Let op: we vertrekken (normaliter) steeds vanaf het parkeerterrein aan de **achterzijde** van station Castricum (ter hoogte van 'Huis van Hilde').

Advies: om op de hoogte te blijven van 'ad hoc' initiatieven van de L&E-commissie adviseren we u, onze emailberichten goed in de gaten te houden.

Covid-19

Alle excursies zijn 'onder voorbehoud' afhankelijk van de Covid-19 ontwikkelingen. Lees de email-berichten van de commissie 'Lezingen en Excursies'.

Veel dingen zijn anders georganiseerd, zeker t/m het 4de kwartaal:

- Aanmelding vooraf verplicht. Dit nadat de betreffende excursie, t.z.t., via ons emailbericht is bevestigd.
- Aantal deelnemers beperkt, meestal max 12.
- Als we ons per auto verplaatsen: max 2 personen per auto, 'diagonaal gezeten'. Mondkapje als de chauffeur dat verlangt.
- Verder de gebruikelijke regels zoals 1,5 m afstand houden.

Zaterdag 12 september: Halve dag excursie 'Diemerzeedijk en de Vijfhoek'.

Excursieleider: Bart Korf.

Vertrek achterzijde station Castricum: 7.00 uur; tot ca. 12.00 uur.

Zondag 25 oktober: Ochtendexcursie 'Vogeltrek'.

Excursieleider: Hans Kuperus of Huub Huneker

Vertrek Strandplateau Castricum (= eind van Zeeweg Bakkum) 07.30 uur; tot ca. 12.00 uur.

Zaterdag 31 oktober: Ochtendexcursie 'Vogeltrek'.

Excursieleider: Hans Kuperus of Huub Huneker.

Vertrek Strandplateau Castricum (= eind van Zeeweg Bakkum) 07.30 uur; tot ca. 12.00 uur.

Let op: beide vogeltrekexcursies gaan alléén door bij gunstige weersomstandigheden. Wel/niet doorgaan wordt bekend gemaakt via email.

Woensdag 18 november: Algemene ledenvergadering in 'de Kern'.

Na de pauze een presentatie van Roy Slaterus en Hans Schekkerman met: "Een complete broedvogelinventarisatie van het Noord-Hollands Duinreservaat".

Buurthuis 'De Kern'; Castricum aanvang 20.00 uur.

Samenvatting: De vogelstand in het Noordhollands Duinreservaat tussen Wijk aan Zee en Egmond wordt jaarlijks gevolgd in een steekproef van monitoringgebiedjes. Maar terreinbeheerder PWN laat ook ongeveer elke 6 jaar het gehele gebied inventariseren op de schaarsere soorten broedvogels. In 2018-19 is dat door Sovon gedaan waarbij voor het eerst alle soorten zijn meegeteld. In deze lezing geven we een overzicht van de resultaten, en vergelijken die met de eerdere inventarisaties van het NHD en met recente gegevens uit aangrenzende duingebieden. Welke soorten zijn de talrijkste broedvogels van het NHD, welke de grootste stijgers en dalers, en waarin onderscheidt onze duinregio zich speciaal?

NB. Vooraf aanmelden svp via:

excursies.lezingen@vwgmidden-kennemerland.nl

Zondag 22 november: 3/4 dag wandelexcursie 'Amsterdamse Waterleiding Duinen'.

Excursieleider: Arend de Jong.

Vertrek achterzijde station Castricum: 9.00 uur; tot ca. 15.00 uur.

Zondag 20 december: Ochtendexcursie 'Zuidpier'.

Excursieleider: Arend de Jong.

Vertrek achterzijde station Castricum: 09.00 uur **of** om 9.45u bij de parkeerplaats aan de Kennemerboulevard (nabij de Zuidpier). Terug rond 14.00 uur.

Nieuwe (jeugd)leden

M.G.M. Terhorst
C.E. Bosma
P. Eichelsheim

Femie de Jager

Wormerveer
Egmond-binnen
Castricum

WIE, WAT, WAAR IN VOGELWERKGROEP MIDDEN-KENNEMERLAND

De Winterkoning is het verenigingsblad van de Vogelwerkgroep Midden-Kennemerland. Het verschijnt viermaal per jaar: begin januari, april, juli, en oktober. Uiterste inleverdata voor kopij zijn: 15 februari, 15 mei, 15 augustus en 15 november. Voor het digitaal versturen van illustraties moet de illustratie in JPG-formaat zijn.

Voorzitter Hans Stapersma tel. 06-22684313
Heereweg 4
1901 ME Castricum

Secretaris Arie Dekker 0251-655817
C. Huygenstraat 4
1901 JA Bakkum
secretariaat@vwgmidden-kennemerland.nl

Penningmeester Renie van der Werf 072-5337 078
Vogelwerkgroep Oosterzijweg 6a
1851 PA Heiloo
penningmeester@vwgmidden-kennemerland.nl
rek.nr. NL67 INGB 0004 4913 69
t.n.v. Vogelwerkgroep Midden-Kennemerland

Penningmeester Kees Roselaar 072-5125 423
Vinkenbaan roselaar@xs4all.nl
rek.nr. NL03 INGB 0004 3806 80
t.n.v. Vogelwerkgroep Midden-Kennemerland

Bestuursleden Hans Schekkerman 0251-881405
Micha de Heus 06-49918837
Piet Admiraal 0251-232603

Ledenadministratie Femie de Jager – ten Berge 0251-831286
Kerkweg 88
1964 JG Heemskerk
femiedejager@vwgmidden-kennemerland.nl

contacten

- Milieufederatie Hans Stapersma 06-22684313
- SVN Hans Stapersma 06-22684313

WIE, WAT, WAAR IN VOGELWERKGROEP MIDDEN-KENNEMERLAND

<i>Redactie</i>	Martine Kamminga Jan Zweeris Cees op den Velde Hans Stapersma	0251-679171 0251-232914 06-57565812 06-22684313
<i>Redactieadres</i>	Cees op den Velde Meeuwenlaan 31 1935 ER Egmond-Binnen webmaster@vwgmidden-kennemerland.nl	
<i>Website</i>	https://vwgmidden-kennemerland.nl	
<i>Vinkenbaansecretaris</i>	Arnold Wijker	072-5070793
<i>Vinkenbaancoördinator</i>	Richard Reijnders	0251-656089
<i>Commissie Lezingen & Excursies</i>	Renie van der Werf Marian van Leeuwen Ronald Sunnotel excursies.lezingen@vwgmidden-kennemerland.nl	072-5337078 0251-311092 06-10403680
<i>Werkgroep Kerkuilen & Steenuilen</i>	Piet Zomerdijk	06-13935557
<i>Werkgroep Ruimtelijke Ordering, secretaris</i>	Peter Lechleitner	0251-313425
<i>Werkgroep Roofvogels</i>	Henk Levering Henk Schoonenberg Pr. Frederik Hendrikstraat 6 1901 CK Castricum	0251-659540 0251-656825
<i>Werkgroep IJsvogels</i>	Klaas Pelgrim ijsvogelwerkgroep@vwgmidden-kennemerland.nl	06-29098695
<i>Jongeren Werkgroep</i>	Micha de Heus Hans Kuperus	06-49918837 0251-657810
<i>AID (Algemene Inspectie Dienst) Kerkrade</i>		0800-0488

© het copyright van de artikelen, tekeningen en foto's berust bij de auteurs, tekenaars respectievelijk fotografen